

ÁRA 40 FILLÉR

ZSIDÓ SZEMLE

rabbi urnak
Neuma

XXIV. évfolyam 33. szám ≈ POLITIKAI HETILAP ≈ Budapest, 1929 decemb.

Stern Samu programja

Lapunk más helyén részletesen ismertetjük a pesti izr. hitközség új elnökének, Stern Samu udv. tanácsosnak széleskörű programját. E helyütt programjának két lényeges pontjával óhajtunk foglalkozni: az egyik benne van az elmondott programmban, a másiktól nem hallottunk semmit, de szeretnők hinni, hogy nem azért nem szólt az Elnök ur erről a kérdéstről, mert nem érdekelné, vagy azt vélné, hogy a pesti zsidóságot nem érdekli. Inkább azt akarjuk remélni, hogy célszerűségi okokból tartotta helyesebbnek ezt a kérdést nem érinteni.

A pesti izr. hitközség — mi-ként az Elnök ur helyesen hangsúlyozta, tulemelkedik egy hitközség keretein és majdnem a magyarországi zsidóságot reprezentálja. Érdeklődéssel figyel fel tehát az egész hazai zsidóság arra, amit az új elnök székfoglalója alkalmából mond. De nemcsak a hazai zsidóság, hanem az egész világ zsidóságának érdeklődésére is számot tarthat a pesti nagy zsidó hitközség új elnökének programja.

Ebből a szempontból a legnagyobb elismeréssel kell fogadnunk Stern Samu programjának azt a mai viszonyok között igazán szenzációsnak mondható pontját, amellyel a hitközségi választójog demokratikus megreformálását helyezte kilátásba, amelyet egyenesen a hitközség becsületbeli kötelességének tart, a multban oly sokszor hangoztatott ígéretre való hivatkozással. Kiemeli, hogy az utolsó választásnál is ezzel a jelszóval vette fel a küzdelmet a mai többség és ezért ezt a kérdést tovább halogatni nem szabad.

Jóleső elégtétellel kell itt meg-

állapítanunk, hogy a hazai zsidó felekezeti sajtó terén egyedül a Zsidó Szemle és a Mult és Jövő voltak azok a lapok, amelyek az elnökválasztás előtt ennek a kérdésnek a sürgős megoldására hívták fel a megválasztandó elnök figyelmét. A Zsidó Szemle mult heti számának vezércikkében foglalkoztunk a hitközség alkotmányának demokratikus átalakításának a kérdésével. Sürgettük az általános titkos választói jogot, a bekebelezési intézmény megszüntetését és mint legfontosabb reformot, a lajstrom választási rendszert.

Mint hogy ennek az ügynek a fontosságára különösen fel akartuk hívni a közgyűlés figyelmét, gondoskodtunk róla, hogy a Zsidó Szemle utolsó számát az elnökválasztó közgyűlésre gyülekező képviselőtestületi tagok között szétosszák.

Érdekes volt, amint a közgyűlési teremben mindenki a Zsidó Szemle vezércikkét olvasta a közgyűlés megnyitása előtt és itt is — ott is — vitatkozó csoportok alakultak, amelyek pro és kontra foglaltak állást ebben a kérdésben.

A szenzáció erejével hatott éppen ezért, hogy Stern Samu elnöki székfoglalójában egyenesen lekötötte magát a hitközségi választói reform mellett. Mi ezt a kérdést állandóan napirenden fogjuk tartani és figyelemmel fogjuk kísérni, hogy felekezeti lapársaink mennyire fogják ezt a kérdést elég komolyan tartani, hogy annak megvalósítása érdekében sikraszálljanak.

Miként a Zsidó Szemle, az új elnök is sajnálattal állapította meg, hogy a hitközség tagjaiban nagyon kevés az érdeklődés a

hitközség ügyei iránt. Mi hangsúlyoztuk, hogy az érdeklődés azonnal meg fog nőni, ha alkalmat adnak minden hitközségi adófizetőnek és az összes irányzatoknak arra, hogy ha kisebbségi pártok is, képviselőkhöz jussanak a hitközség székházában.

Ha Stern Samu ezt a reformot tökéletesen és a modern zsidóság szellemének megfelelő módon meg fogja oldani, úgy halhatatlanná fogja tenni nevét a pesti hitközség történetében.

A másik kérdés, amellyel foglalkozni akarunk, hiányzott Stern Samu elnöki programjából. Pedig ez ma olyan kérdés, amely mellett nem volna szabad hallgatással elmenni egy ilyen nagy zsidó közület új elnökének székfoglalója alkalmából. A Palesztina-kérdésre gondolunk. A pesti hitközségnek igen sok tagja joggal kíváncsi arra, hogy milyen állást foglal el e kérdésben az új elnök.

Feltételezzük, hogy Stern Samu, aki járt Palesztinában és volt alkalma megismerni az ottani új zsidó generáció heroikus munkáját — nem foglal el más álláspontot ebben a kérdésben, mint mindazok a zsidó és nem-zsidó nagy szellemek, akik palesztinai benyomásaikról csak a legnagyobb elragadtatás hangján nyilatkoztak és levonták önmagukra is azok konzekvenciáit. Sajnáljuk, hogy erről nem szólt semmit az új elnök, de reméljük, hogy még alkalmat fog találni arra, hogy ha nem is szavakban, de esetleg sokkal többet mondó tettekben kifejezésre juttassa ez ügyben kialakult véleményét.

Hogy ez a reményünk jogos és alapos-e, azt a jövő fogja igazolni. Mi szeretnők remélni, hogy feltevéseinkben nem csalatkozunk.

Miért nem cionista a magyar zsidóság?

Hevesi Simon érdekes beszédje a Reviziós Ligában

A magyarországi reviziós mozgalom központi szerve, a Reviziós Liga november 29-én a Vigadó nagytermében igazgatósági ülést tartott. Az ülésen igen érdekes és jelentős beszédek hangzottak el, amelyek végső konzekvenciáit természetesen őszinte hazafias érzülettel magunkévá tesszük, de néhány érdekes kijelentéshez volna némi megjegyzésünk.

Hangsúlyozni kívánjuk, hogy a trianoni béke katasztrofális igazságtalanságai ellen igazabban és elszántabban senki sem küzdhet. A revizió legelszántabb hívei vagyunk, mint hü és becsületes állampolgárok, mint zsidók, sőt mint — cionisták is.

Az ülésen többek között Herczeg Ferenc, Lukács György, Józán Miklós unitárius püspök és Hevesi Simon vezető főrabbi beszéltek.

Bennünket főleg Hevesi főrabbi ur beszéde érdekel. Minden szavát készséggel aláírjuk. Helyén való komoly és öntudatos

állásfoglalás volt ez magyar zsidó szempontból. De egyet feltétlenül helyteleníteniünk kell beszédjében. Hevesi Simon azt a kijelentést tette: „Valahányszor a külföldi zsidóság azt kérdezi tőlünk, hogy miért nem csatlakozunk a cionizmushoz, mi mindig azt feleljük, hogy közös anyánk, a magyar nemzet a legnagyobb igazságtalanság járma alatt nyög, ezért szívvvel és lélekkel ő érte kell sikra szállnunk“.

Nem azt kifogásoljuk Hevesi vezető főrabbi ur beszédjében, hogy a cionista álláspontot elutasítja magától. Ez mindenkinek egyéni joga és mi tiszteletben tartjuk mindenkinek meggyőződését. Fölvetjük azonban a kérdést: Valóban a legmegfelelőbb hely volt ez a gyűlés arra, hogy ott tegyen hitvallomást Hevesi vezető főrabbi ur a cionizmus kérdésében elfoglalt álláspontjáról? Vajjon Haller Istvánt, Eckhardt Tibort, Herczeg Ferencet és a többi szónokokat olyan nagyon érdekelte a cionizmus ezen a gyűlésen? Nem lett

volna politikusabb erről a kérdéstről nem beszélni?

Vagy ha már minden áron érinteni akarta ezt a kérdést a főrabbi ur, miért nem követte Józán Miklós püspök példáját, aki elmondta, hogy a magyar protestánsok külföldi összeköttetések révén igyekeztek felvilágosítani a protestáns világot a magyar nemzetet ért nagy igazságtalanságról. Nem tett-e volna sokkal nagyobb szolgálatot a magyar zsidóságnak Hevesi főrabbi is, ha elmondta volna, hogy a Jewish Agency nagy zürichi kongresszusán egy pesti kollegája felvívást keltő módon kelt ki Trianon ellen és az előkelő zsidó gyülekezetben szót emelt Magyarország igazsága érdekében?

Ha pedig minden áron szóba kellett hozni a cionizmust, miért indokolta ezzel a reánk, cionistákra sértő indokolással cionista-ellenes álláspontját. Hát mi cionisták nem szállunk épp oly elszántan, szívvvel és lélekkel sikra elnyomott hazánk érdekében — ha kell — mint akármelyik más — nem cionista zsidó? Vajjon mennyivel tehet többet egy nem-cionista zsidó Magyarország fel-támadásáért, mint egy cionista és mutasson rá a főrabbi ur arra, hogy én, mint cionista, miért nem tehetek éppen olyan szolgál-

TÁRCA

Szembe a nappal

II.

Irta Ben Atid (Haifa)

Egy ilyen embert természetesen, még ha akármilyen pálforduláson is ment keresztül, mint például jelen esetben, nem érdeklik azok a dolgok, amik magunkfajta embert annyira elérékenyítenek, amikor először jön Palesztinába. Az ilyen embert nem érdekli a héber nyelv tüneményes ujjászületése, a héber feliratok, plakátok, utcaábrák, nem az új zsidó vársosok, falvak, a zsidó rendőr, héber hivatalos nyelvet használó államhivatalnokok stb. stb. Az ilyen embert elsősorban a mult érdekli. Mi lesz az első dolga, ha megérkezik „Jerisulájim“-ba? Első útja a „Kajszel hamaruví“-hoz, a Nyugati Falhoz fogja vezetni. A jelenből pedig csupán bizonyos harci szempontok: pl. megtartják-e ezek a cionisták a vallást? A szombatot?

A harmadosztályu koesi zsufolva volt arabokkal. Az öregét jól beszorították az egyik sarokba. Az egész kocsiiban csak egyetlen egy zsidó utazott rajta kívül: egy chalué a szemközti padon. De az aztán kényelmesen utazott! Egyáltalán nem

törődött a koesi zsufoltságával. Még a lábait is felhuzta a padra. Izmos, megtermett legény volt. Egész ruházata egy kakiszínű nyitott cserkészing, ugyanolyan színű térdén felül végződő rövid nadrág s hatalmas bakkanes — harisnya nélkül. Kalap? Nem, kalapja nem volt. Sem semmiféle más alkalmatosság, amivel fejét befödhetné volna. Pedig evett. Sajtot és kenyeret evett egy hatalmas nagy késsel, mely bajonettnek is beillett volna. Nagyon jóízűen evett — kalap nélkül. Reb Chezk Lézér borzasztóan felháborodott, ahogy a nyugodtan majszoló fiut elnézte. Ez már aztán mégsem járja. „E jidisch Kind in jidisch Land“... fedetlen fővel egyék! Az Isten is meg fogja büntetni ezt a „sájgec“-et. Egész biztos, hogy az ilyen embernek nincs része az „ajlem habe“-ban, a „jövendő világban!“

Már éppen rá akart szólni, amikor egy különös eset történt. A mellette ülő arab belekötött. Reb Chezk Lézér nem tudta felfogni, hogy mi lehet a baj. Csak azt látta, hogy nagyon vad kinézésű, atléta termetű fekete ember és hogy nagyon dühös rá. Mit tehetett hát egyebet, mint hogy zavartan mosolygott s a vallást vonogatta. Belülről pedig remegett, hogy itt valami még történhetik is. És történt is! Az arab

egyre elégedetlenebb lett, a végén pedig alaposan megrángatta Reb Chezk Lézér nem tudhatta, miért történik mindez, de nem is érdekelt. Az apja, a nagyapja, az ősök hosszu láncolata előtte megszokták, megtanulták, hogy az ilyesminek fölösleges az okát kutatni. Az ilyesmit egyszerűen tudomásul kell venni, mint tényt, mint a zsidó élet elkerülhetetlen kellemetlen kísérő jelenségét. És mégis nagyon keserves megélés volt a számára az ügy. Hát, szóval, itt is ugyanugy van, mint másutt! Nincs menekése ez elől a szegény zsidónak sehol a világon? Hát mi a különbség ha egy arab, vagy akárki más tépdesi meg a szakállát? Mit papolnak annyit azok a cionisták az ő „Palesztin“-jukról? Csupa hazugság az egész! Szemfényvesztés az egész! Humbug! Humbug!

Amennyire csak lehetett még jobban összehúzódott a sarokban.

Mindezek a gondolatok, kérdések, villámgyorsasággal cikkázhattak át az agyán, mert talán egy pillanat sem telt el a szakáll megtépázása után, s egy új tényező avatkozott a dologba. A chalué! Nem lehetett ráismerni a csendes, táplálkozó fiura! Valósággal tajtékzott a dühtől. Olyan verést még életében nem látott Chezk Lézér! Az arab törött fogakat szedett ki a szájából. A leg-

latot a revizióknak, mint más? A főrabbi ur találoán idézte Nietzschét, aki azt mondja, hogy: „a igaz zsidó arcán mindig visszatükröződik őseinek az arculatja“. Ugyanez a Nietzsche mondja azonban a „Történelem előnyei és hátrányai“ című értekezésében azt is, hogy „az egyén a messze mult kódébe vesző évszázadokon visszafelé menve, a maga népe lelkét saját lelke gyanánt köszönti“. Áll ez természetesen a zsidóra is. A zsidó lélek egy a zsidó néplelkekkel, akár a multat, akár a jelet, akár a jövőt nézzük.

És ez az indokolás azért sem állhat meg, mert tudvalevőleg Hevesi főrabbi ur és a magyar zsidóság nagy része akkor is visszautasította a cionizmust, amikor még nem nyögtünk Trianon járma alatt, amikor boldog, nagy és gazdag volt Magyarország. Akkor más indoklás volt helyénvaló. De mindentől eltekintve, ebben a nem-zsidó gyülekezésben nem volt helye ezt az eminenter benső zsidó ügyet érinteni, ha csak nem abban a formában, hogy mi zsidók 2000 év óta küzdünk egy revizióért, hogy mi 2000 év óta küzdünk a zsidó államot elpusztító Trianon ellen és így nekünk van a legtöbb és legfájdalmasabb tapasztalatunk abban, hogy mit jelent egy nemzetet

megfosztani országától vagy annak egy részétől. Mi vagyunk a világ legelső és legrégebb revizionistái és így a magyar reviziós mozgalmat is mi tudjuk igazán

megérteni és átérezni. Így beszéltem volna ott én — mint cionista. És biztos, hogy nagyon nagy sikerem lett volna.

Sch. J.

A Pesti Izr. Hitközség elnökválasztó közgyűlése

Stern Samu udvari tanácsost nagy lelkesedéssel egyhangulag elnökké választották — Az új elnök programja

Igen nagy érdeklődés mellett folyt le vasárnap délelőtt a Pesti Izr. Hitközség rendkívüli közgyűlése, amelynek egyetlen tárgya az elnökválasztás volt. Glücksthal Samu felsőházi tag, a hitközség helyettes elnöke az alapszabályok értelmében a közgyűlés megnyitása után elrendelte a titkos szavazást. Az egyetlen jelölt Stern Samu volt. A szavazás idejére a közgyűlést az elnök felfüggesztette és igen rövid idő alatt három küldöttség előtt le-szavazták a képviselőtestület tagjai. Amikor az elnök az ülést újból megnyitotta, közölte, hogy összesen 195 szavazat adatott le, amelyek mind Stern Samu udvari tanácsosra szólnak és így örömmel jelenti ki, hogy a mai közgyűlés egyhangulag Stern Samu udvari tanácsost választotta elnökké. (Lelkes taps.) Ezután az elnök indítványára Hajdu Marcell elnökhelyettes, dr.

Eulenburg Salamon, dr. Baracs Marcell, dr. Blum Ödön, dr. Löw Sámuel, Weisz Márk, Adler Gyula és Krakauer Samu urakból álló küldöttség hívta meg a közgyűlésre az új elnököt. Amikor néhány perc elmúltával Stern Samu a küldöttség élén a terembe lépett, perceként át zugó taps és éljenzés fogadta és az ováció csak akkor csillapodott, amikor a pódiumra érve, Glücksthal Samu üdvözlőbeszédét megkezdte:

„Szeretett Testvérem! — Így kezdte beszédjét Glücksthal. — Igaz örömmel közlöm Veled, hogy hitközségünk mai közgyűlése egyhangulag elnökévé választott meg. Annak a hitközségnek lettél az elnöke, amely ha formailag ugyan csak a pesti zsidóság képviselője, de valójában az egész magyar zsidóságot reprezentálja, annak minden fájdalomát és örömet. 130 éve áll fenn ez a hitközség, végigélte a nagy 19. századot, amely felépítette ennek

meglepőbb az volt, hogy a kocsiban senki sem mozdult. Sőt inkább úgy látszott, hogy rémülten nézik a jelenetet. A megvert arab elődalgott a kocsiból. Egyszerre mindkét oldalról rohanva érkeztek emberek a többi kocsiból. Zsidók. „Má jés?“ „Mi van itt?“ kiabáltak össze-vissza. A chaluc már megint nyugodtan evett kényelmesen felhuzott lábakkal. Chezkil Lézer csak nehezen tudta követni a szefárd kiejtésű héber beszédet.

„Hepeciáskodott ezzel a zsidóval — magyarázta a chaluc s a végén megtépázta a szakállát. Természetes, hogy ezt már nem tűrhettek.“

Az emberek megértően bólongattak s elszántan néztek körül. „Szóval nincs ránk szükség?“ mondták s ki-ki visszatért a kocsijába.

Reb Chezkil Lézernek valami kellemes meleg bizsergett át a szívében. Sirni tudott volna, annyira el volt lágyulva, s szeretete volna megölelni, megcsókolni ezt a barna óriást, ezt a hajadonfős „sájgec“-et. Hogy nincs része ennek a fiúnak a tulvilágban? Hát kinek volna, ha neki nem? Egyszerre más színben látta az egész világot. Narancsligetek mellett rohogott el a vonat és ő tudta, hogy mindez zsidó kezek munkája, s hogy itt mindenütt kopár sivatag volt, mielőtt a zsidók idejöttek volna. Ha az az eset közbe nem jön, észre sem vette volna

mindezt. Nem érdekelte volna. Hogy milyen különböző módon tud látni, gondolkodni ugyanaz az ember! És főleg egy dolgot tudott. Hogy egy országba érkezett, ahol tizezrek gondolkodás nélkül a halálba tudnának menni, ha neki, reb Chezkil Lézernek, a hajaszála megforgó. És miért? Mert zsidó. Egyszerűen azért, mert zsidó.

— És most Chezkil Lézer Kfár-Gideonban, az erdélyi kolónián székel — fejezte be az elbeszélést Grünberger. — Ha az ideje megengedi — és az bőven megengedi — felkeresi a szomszédos chaluc-telepeket és ingyen „vág“ nekik. „Hogy nem vallásosak? — szokta mondogatni, — Ribajne sel ajlem! Fiatalok s a fiatalság mindenütt könnyelmű. Majd benő a fejük lágya! S aztán itt lettek vallástalanokká? Nem, hanem ott a gólusban. S ki az oka ennek? Mi. Mi, akik szintén ott voltunk a gólusban, s az lett volna a hivatásunk, hogy megtartsuk őket a vallásosságunknak. De mi el voltunk foglalva khile-politikával s chéremeket boesájtottunk ki ezek ellen a drága jó fiuk ellen. Nem ők a bünösök, hanem mi.“

— Hm. Tényleg érdekes história — jegyezte meg az orvos. Az arab minden további nélkül megtámadta a szakállas-pajeszos zsidót, míg a chaluceal szemben... hm... hogy is lehetne mondani: respektussal vi-

seltetett. Egy kissé nem szép mód a tekintély-alapításra, de mi, akik itt élünk, tudjuk, hogy másképp nem megy.

— Nem értem a következtetésedet — szólott idegesen Krupnik. Jól tudod, hogy mi sohasem vagyunk a támadó fél s ha ilyesmi előfordul, mindig védekezésből tesszük.

— Eszem ágában sem volt, hogy ennek az ellenkezőjét állítsam — mosolygott a tanár kitörésén Bergmann. — Csak arra akartam kilyukadni, amivel ezt az egész diskurzust kezdtük. Hogy t. i. az új szellem az, ami respektust szerzett nekünk. Ne érts félre megint. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy ez az új szellem verekedő, hepeciáskodó szellem. Nem. De azért mégis csak egészen más ez, mint a régi volt.

A régi szellem! Nem tudom ti hogy vagytok vele, de az én kijövelemnek egyik igen fontos oka volt, hogy ezt a szellemet nem bírtam már elviselni. Példát akartok? Ezerrel szolgálhatok! A jelenből, vagy a multból? Tökéletesen mindegy. De menjünk vagy pár száz évvel vissza. Történt a Chmielniczky-féle kozák-lengyel háboru idején, mikor is tizezerszámra mészárolták a zsidókat, hogy háromszáz jól fel-fegyverkezett zsidó egy jól körülzárt, jól védhető udvart szállott meg.

(Folytatjuk.)

az országnak a kulturáját és a magyar zsidóság nagymértékben vette ki részét ebből a munkából. Azoknak az elnököknek lettél az utódja, akik igazi reprezentatív egyénei voltak a magyar zsidóságnak. Ismerem szándékaidat, köszöntelek új méltóságodban az egész magyar zsidóság nevében és kérlek, foglald el a Téged immár jogosan megillető elnöki széket."

Stern Samu, az új elnök tüntető és meleg taps között emelkedik szólásra. Mély meghatottságának ad kifejezést az őt ért kitüntetés és ünneplés miatt. „Nem vagyok a szónak embere — mondotta — és csak keresetlen szavakkal adok kifejezést érzelmeimnek. A munka egyszerű embere szól Önökhöz erről a helyről. Mély meghatottsággal hajtom meg fejemet erről a helyről közvetlen elődöm: *Kaszab* Aladár emléke előtt, akinek helyét kellene pótolnom. Talán kiragadtak engem a nálamnál sokkal érdemesebb polgárok közül. Bizonyára vannak sokan, akik nálam nagyobb hozzáértéssel és hivatottsággal töltenék be ezt a helyet, de több buzgalommal és becsületesebb szándékkal senki sem lehet eltelve, mint én. Erőt merítek az oldalamon álló két kiváló elnökhelyettes, dr. *Glücksthal* Samu és dr. *Hajdu* Marcell rendelkezésemre álló nagyértékű támogatásából. (Viharos éljenzés) valamint az előljáróság és a rabbinátussal való együttműködésből, amelynek élén olyan kiváló férfi áll, mint a mi ünnepeit vezető főrabbin, dr. *Hevesi* Simon. (Az előljárói emelvényen ülő dr. *Hevesi* Simon főrabbit lelkes ovációban részesíti a közgyűlés.)

A zsidó tradíció alapján állók. Gyermekkorom plántálta ezeket belém és ennek a hagyományos zsidóságnak akarok munkálkodni."

Ezután a hitközség súlyos feladataival és gazdasági helyzetével fog-

lalkozik. A hitközség belső rendjét, tiszta és lelkiismeretes pénzügyi gazdálkodását hangsúlyozta. Az ideális program reális munkával biztosítandó. Az iskolában a zsidó szellem olyképp fejlesztendő, hogy a gyermekek vigyék a szülői házba újból a zsidóságot. *Uj erős és önterzetes zsidó nemzedéket kell teremteni.* Majd szociális téren való munkásságot sürget. Az új zsidó-kórház, amelyet 1.800.000 pengő beruházással a világ egyik legszebb intézményévé fejlesztettek, továbbra is legfőbb gondját fogja képezni. A tagok csekély érdeklődését a hitközséggel és intézményeivel szemben propagandával, felvilágosító munkával kell felkelteni és ezen a téren igen nagy szolgálatokat várunk a hivatása magaslatán álló magyarországi zsidó felekezeti sajtótól. *E célból az is szükséges, hogy a hitközség adófizetőinek minél szélesebb rétegeit vonjuk be a hitközségi életbe és itt az ideje, hogy a legutolsó választásoknál kitalásba helyezett választási reformot a demokratikus elveknek megfelelően megteremtjük.* (Viharos taps.) Ezen a téren az előmunkálatok igen előre haladtak és remélhetőleg már legközelebb megfelelő javaslatokkal fog az előljáróság előlépni.

A hitközség ezévi költségvetése 176.000 pengő deficitet mutat. Igen súlyos terhet jelent a hitközségnek az angol kölesön, amely után évi 486.000 pengő kamattal együtt évente 4 és fél millió pengő a budget. Ezenkívül a tönkrement nyugdíjalapra 39 éven át évi 158.000 pengőt kell fordítani. Ma még a meglévő kölesön után a bankoktól 200.000 P kamat jövedelmünk van, de ha ezt fölhasználjuk, ettől is elesünk. Ezzel szemben a hitközségi-adó további emelése teljesen lehetetlen. Csökenteniünk kell a kiadásokat szívvvel

és okszerűséggel. Ismerteti az építkezési programot. Az Abonyi-utcai fiugimnázium építkezése ugyan megoldást, hogy abban a Leánygimnázium is elhelyezhető legyen.

Ehrlich G. Gusztáv: És mi lesz a Bethlen-téri templommal?

Legfontosabb egyelőre a Wesselenyi-utcai telek kiépítése és ezután fennmaradó összeg szerint fogunk dönteni annak hovatfordításáról.

Békét és egyetértést hirdet az egész zsidóságban és különösen saját hitközségünkben belül óvjuk meg az egységet. *Nincs szükség hitéleti okokból semmiféle új hitközségre.* Végül mint egyszerű polgár hangsúlyozza, hogy ebben az országban minden polgár egyenlő jogát kell biztosítani. Ennek a hangsúlyozása nem politika, mert a politikát teljesen ki kell küszöbölni a hitközség falai közül. A magyar Hiszekeggyel fejezte be az új elnök programbeszédét.

Hevesi Simon vezető-főrabbi intézett ezután lelkes üdvözlőbeszédet az új elnökhöz. Hangsúlyozta a zsidóság misszióját, amelyet akkor is teljesíteni akarunk, ha szenvedniük kell érte, miként a keresztényvallások misszionáriusai is sok veszedelem között fejtik ki hivatásukat.

Ezután megáldja az új elnököt, akinek tradicionális vallásosságában erős bizalma van.

Az impozáns rendkívüli közgyűlés ezzel véget is ért.

ÉPÍTÉSI VASANYAGOK

BETONVAS RABITZ VASGERENDA
BETONÁRUSÍTÓ VÁLLALAT, BUDAPEST
Stern Zsigmond, Pannónia-u. 11
TELEFON: Aut. 149-16

A ZSIDÓ SZEMLE CHANUKAI KULTURESTJE

1929 DECEMBER 28-ÁN, SZOMBAT ESTE FÉL 9 ÓRAKOR A ZENEAKADÉMIA DISZTERMÉBEN

SZEREPLŐK:

Kiss Arnold
budai vezető főrabbi

Laurisin Lajos
a M. kir. Operaház tagja

Ürmössy Anikó
színművésznő

Gellért Lajos
színművész

Torday Judit
előadóművésznő

Somér szavaló-kórus

Dr. Schönfeld József
a Zsidó Szemle szerkesztője

Ákom Lajos
a Zeneakadémia tanára

Darvas Ibolya
a Városi Színház tagja

Kenéz Lili
zongoraművésznő

Jegyek 2-5 P árban már válthatók a Zsidó Szemle kiadóhivatalánál VI., Király-u. 36.

Tüntetés a héber egyetem megnyitásánál

Dr. Magnes feltűnést keltő rektori megnyitója

Jeruzsálem, dec. 6.

A jeruzsálemi héber egyetem szokásos megnyitó-ünnepsége ezuttal szokatlan körülmények között zajlott le. Dr. Magnes rektori megnyitó beszédének politikai vonatkozásai a hallgatóság nagy részének tiltakozását váltották ki.

Dr. Magnes azzal kezdte beszédét, hogy ha a zsidó nemzeti otthon megvalósulása egy bizonyos ország bajonettjeinek segítségével érhető csak el, akkor az egész vállalkozásnak nincs semmi értelme és helyesebb lenne, ha a mi hatalmas népünk, amely már annyi nagy birodalom összeomlását megérte, türellemmel várja fel a lelkét és reménykedve, tervezgetve, dolgozva várakozik.

A beszédnek ezt a részét egyesek megtapsolták, de a másik rész piszszogni kezdett. Usiskin megszakitotta a beszédét:

— Azért jöttünk ide — mondotta — hogy egy tudományos felszólalást halljunk, nem pedig politikai fejtegetéseket.

Dr. Magnus egy darabig nem folytathatta a beszédét, olyan lárma tört ki. Azután, amikor teljes csendben újra beszélni kezdett, megintette az egyetem hallgatóit, akik ugyancsak a tiltakozók között voltak. Amikor beszédét befejezte, a hallgatóság egy része füttyülni és kiabálni kezdett. A hallgatóság azután minden incidens nélkül oszlott szét.

A rektor többek között a következőket mondotta beszédében:

— Szomorú körülmények között kezdi meg ezt a szemeszterét az egyetem. Még nem állott helyre a rend és még arra sincs biztosíték, hogy a kormányzat képes-e olyan lépések megtételére, amelyek a zsidók élete és vagyona ellen nap-nap után megújuló támadásoknak Jeruzsálemben és azon kívül is véget vessen. A felelősséget az egyetem megnyitásáért a főkormányzó és a rendőr - parancsnok nyilatkozata alapján vállaltam, amely szerint az

egyetem tanárainak, tanítványainak és hivatalnokainak teljes védelmét garantálják. Nem mentem Amerikába, mint ahogy tervem volt, mert nem kérhettem az egyetem támogatását addig, amíg meg nem győződtem arról, hogy a tudományos munkálkodás lehetséges, amíg nem tudom, elhagyhatjuk-e otthonunkat anélkül, hogy félni kellene attól, hogy leszurnak, elmehetünk-e az egyetemre, anélkül, hogy félnünk kellene attól, hogy hátulról lelőnek. Hiszen Hebronban is a Hadassah-kórház volt az első támadások célpontja. Vajjon hasonló sors vár-e a mi laboratóriumainkra is? Mind a mai napig ez egyetem, de az egész zsidóság választ vár erre az elemi kérdésre. De még eddig sem hivatalos helyről, sem pedig az arabok részéről választ erre a kérdésre nem kaptunk.

— A zsidó nép egyik nagy civilizatorikus feladata: megkísérelni, hogy ne — mint egykor — Josuaként jöjjön a földre, de békességet, kulturát, munkát és önfeláldozást, szeretetet és elszántságot hozzon magával és ne kezdjen semmi olyanhoz, amiért a világ előtt nem tud felelni. Vajjon akad-e az arabok között olyan, aki megérti a tudomány internacionális nyelvét, aki tudja, hogy amikor Palesztináról nem mint zsidó, hanem mint internacionális országról beszélünk, ez az emberiség szempontjából talán nagyobb fontossággal bír, mint akár az itt lakók szempontjából.

— Azzal a kérdéssel fordulunk tehát nemcsak a kormányzathoz, nemcsak szomszédjainkhoz, az arabokhoz, hanem az egész civilizált világhoz: tudjuk-e folytatni munkánkat? Ennek első feltétele a rend helyreállítása. Meg kell találnunk az utat, hogy egymással élhessünk és dolgozhassunk. De milyen nehéz ez, amikor mind a két oldalon oly kevesen érzik át, hogy ez a Szent föld. Azok, akik tegnap már készek voltak arra, hogy új utakat keressenek a zsidók és az arabok között, ma

Dr. **Oetker** féle

SÜTŐPOR

LEGJOBB!

Kérje minden fűszerkereskedésben a most megjelent, 148 receptet tartalmazó, színes képekkel illusztrált

Dr. OETKER-féle receptkönyvet

Ára 30 fillér

Ha a fűszeresnél nincs, forduljon közvetlenül hozzánk:

dr. Oetker A. gyárhoz
Budapest, VII., Conti-utca 25.

visszariadnak attól, hogy koncessziókat tegyenek, mert ezt jutalmul tekintik a hebroni, a szefedi, a mozai, a talpiothi tettekért. Ez emberi és természetes is. És mégis azt mondom, hogy a vérengzések sem tarthatnak vissza, hogy ilyen utakon járjunk, nem a pogromok miatt, hanem ezek dacára, nem a külső fizikai nyomás, hanem a belső, szellemi nyomás miatt. Mindaddig, amíg nincs meg a bátorságunk ahhoz, hogy ezt a problémát megoldjuk, amíg nincs erőnk és okosságunk, hogy urrá legyünk felette, addig ez a vállalkozás nem nyugszik azokon a szilárd alapokon, amelyekre további fejlődése érdekében feltétlenül szükségünk van.

Dr. Magnes beszéde egész Palesztinában nagy feltűnést és izgalmat váltott ki.

RADION

EGYMAGA MOS!

HUTTER JÓZSEF
SZAPPANGYÁR — OLAJIPAR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
TELEFON: J. 461-94*

VII., ERZSÉBET-KÖRUT 6

Dr. Makkai Ernő előadása az amerikai zsidóságról

A Pro Palesztina szövetség esütörtök esti bankettjén dr. *Makkai Ernő*, a Belvárosi Takarékpénztár vezérigazgatója legutóbbi amerikai utjáról tartott előadást és igen érdekes módon ismertette az amerikai zsidóság életét.

Amerikai tartózkodása alatt — mondotta — különösen két esemény tartotta izgalomban az ottani négy és félmilliónyi zsidóságot. Elsősorban a *palesztinai zavargások foglalkoztatták az egész amerikai sajtót* és ez olyan nagy fontosságot tulajdonított a kérdésnek, hogy minden lap az első oldalon közölt kimerítő tudósításokat Palesztinából. *Még a gyilkossági híreket is megelőzték ezek a jelentések*, ami nagy szó Amerikában, ahol az első oldalakat mindig a gyilkosságok foglalják el. Az egész zsidóság hihetetlen mértékben reagált ezekre az eseményekre. Szemtanuja volt egy óriási tüntető felvonulásnak, amelyben 20.000 zsidó vett részt impozánsan rendezett, zárt menetben. A menetben táblákat vittek ilyen felirattal: „*Le a gyöngye angol hatóságokkal!*“, „*Meg kell büntetni a palesztinai hivatalnokokat!*“. És ugyanakkor mindenütt nagy tiltakozó gyűléseket tartottak, amelyek határozati javaslatokban követelték, hogy az angol kormány teremtse rendet Palesztinában. A palesztinai gyorssegély akciójára az első napokban *egymillió dollár* gyűlt össze. Érdekes módon történik az ilyen pénzgyűjtés Amerikában.

Ha egy zsidó intézményt akarnak létesíteni, vagy valamilyen célra pénzt gyűjteni, nagyszabású bankettet rendeznek, amelyre meghívják az összes számbajöhető zsidó előkelőségeket. A banketten feláll egy szónok és azt mondja, hogy erre és erre a célra — mondjuk — 2 millió dollárra van szükségünk és megkezdjük a gyűjtést. „*Jelentkezzenek először azok, akik 100.000 dollárt adnak.*“ Erre jelentkezik — nem sok — négy-öt adakozó. Ezután azok jelentkeznek, akik 50.000 dollárt adnak. Ezek már többen vannak. Majd a 30, 20 és 10.000 dolláros adományok következnek és így megy az lejjebb egy bizonyos minimális összegig.

A másik fontos esemény volt a nagy amerikai zsidó vezér, Louis Marshall halála, akinek holttestét abban az időben hozták haza Zürichből. A lapok ezzel is napokon át foglalkoztak. Az összes nagy templomokban gyászistentiszteletet tartottak. Egy péntek este jelen voltam a Fifth Avenue egyik legelőkelőbb reformzsidó templomban. Az elősarnokban a ruhatá-

ros elkéri a kalapot. Bent a nők a férfakkal együtt ülnek. Kezünkbe nyomnak egy angolszövegű imakönyvet. Maga a templom csupa dísz, csupa márvány, süppedő bőrfotelek, akár egy színházban. Az oltárnál a pap és a kántor felváltva funkcionálnak. A pap angol nyelven felszólítja a híveket, hogy az imakönyv ilyen és ilyen oldalán ezt és ezt a zsoltárt fogjuk énekelni. Azt az egyet kijelenthetem, hogy sehol zsidó templomban olyan mély áhitatot nem tapasztaltam, mint ennél a közös éneklésnél. Az istentisztelet végén a pap fölmeleg a szószerkekre és közli a gyászos eseményt, Louis Marshall halálát. Majd hatalmas emlékbeszédet mondott az elhunyról. A beszéd végén felhívta a híveket, hogy mondják el vele a kaddist. Ez volt az istentisztelet egyetlen héber szövege, de nem hiszem, hogy rajtam kívül más el tudta volna mondani a kaddist. Másnap az összes lapok egész terjedelmében közölték a pap gyászbeszédét. Mr. *Shulmann* volt a pap, meghívott bennünket másnapra is, és sokáig diskuráltunk, valóságos cereiét tartott.

Van ennél még egy szélsőségesebb reformtemplom, amelyben már vasárnap folyik az istentisztelet. Itt a híres *Stephan Wiese*, a magyarországi származású nagy zsidó, a rabbi. Itt azonban nem volt akkor istentisztelet, mert egy tábla volt kifüggesztve a kapun ezzel a felirattal:

„*A nyári szezon miatt, az átalakítás alatt zárva.*“

Az egyes templomok látogatottsága kizárólag a papok ügyességétől és ötleteitől függ. A legtöbb templom társalgókkal, tornatermekkel és egyéb vonzó intézményekkel van egybekapcsolva. A legpompásabb templom az *Emanuel*-templom, amely most épültötmillió dollárral. Két másik zsidó templomot adtak el, hogy ezt az ujat fölépíthessék. Amikor ezt a díszes templomot láttam, felsóhajtottam: „*Istenem, romba dőlt Salamon temploma, de ezek az amerikaiak újjáépítették!*“ Olyan méretű és olyan stílusú, mint a kölni dóm. De ugyanilyen nagy templomkultusz van a vidéki városokban is.

A zsidóság politikai szerepe is igen nagy. Newyorkban például a főkormányzó mellett a zsidó *Lehmann* a helyettes kormányzó. A gazdasági életben elfoglalt szerepük közismert. Azonban társadalmi téren itt is megvan az antiszemitizmus. Elzárkóznak bizonyos körök a zsidóság elől. Vannak szállodák, fürdők, egyes városr-

Kifőnő minőségű
„HUTTER
SZARVAS
SZAPPAN
KÓSER“

Kapható minden fűszer- és festékkereskedésben

Gyártja a budapesti orth. hitközség rabbinatejának felügyelete mellett:

HUTTER JÓZSEF, SZAPPANGYÁR—OLAJPAR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, VII. Erzsébet-körút 6.
Telefon: J. 461-62, 93, 94, 408-92.

szek, amelyek kinézik a zsidót és lehetetlenné teszik ott a zsidók elhelyezkedését. De az amerikai zsidók nem nagy jelentőséget tulajdonítanak ennek, az önértékes zsidó tulteszi magát ezeken.

A Palesztina-mozgalom az összes zsidó árnyalatokat egyesíti magában és mondhatjuk, hogy Palesztina, a zsidó Palesztina jövője, az amerikai zsidóság kezében van. Ha Oswald *Spengler* jóslata bekövetkezik, amely szerint Európa népei el fognak tűnni és a vezetőszerepet Amerika veszi át, a zsidók akkor is nagy szerepet fognak játszani és a zsidó Palesztina sorsa akkor is jó kezekben lesz.

A zajos tapssal fogadott nagyszerű előadást dr. *Friedmann Ignác* kormányfőtanácsos elnök köszönte meg az illusztris előadónak.

A Bentwich elleni merénylet

Jeruzsálem, dec. 6.

Palesztina zsidó főállamügyésze, Norman *Bentwich* ellen elkövetett merényletről, melyről már beszámoltunk, a következő újabb részleteket jelentik:

A merénylő egy Ghami Tabek nevű arab rendőrségi szolga, aki hosszabb ideig leselkedett az irodájában egyedül tartózkodó főállamügyészre. Amikor Bentwich elhagyta az irodáját, a merénylő több lövést adott le, amelyek közül egy talált és a lábán sebesítette meg a főügyészt. A merénylőt azonnal letartóztatták. A vizsgálatot Jeruzsálem rendőrpáncsnoka, Mavrogordatto vezeti.

Bentwichet azonnal kórházba szállították, ahol Luke meglátogatta. A golyót operatív uton fogják eltávolítani, s közvetlen veszély nem fenyegeti Bentwich életét, ha csak infekciót nem kapott.

A merénylet Palesztinában óriási hatást váltott ki.

Luke újabb kihallgatása

Ruthenberg mérnök a zsidó vallás megsértéséről — Luke leleplezése a béke meggyőzéséről

Luke kihallgatása után, — amelyről már beszámoltunk, Pinchas Ruthenbergnek, a Vaad Leumi elnökének kihallgatására került a sor. Ruthenberg elmondta, hogy augusztus 2-án felkereste Kuk főrabbi kérésére Luket és közölte vele, hogy a zsidók között a Nyugati Falnál megkezdett újabb építkezések miatt igen nagy az izgalom. Luke erre megjegyezte, hogy tuloz. Luke volt az, aki figyelmeztette, hogy tisebeav napján Haifából és máshonnan is az ifjuság a nyugati falhoz készül. Ruthenberg felkérte Luket: ne engedje meg, hogy tisebeav napján nagyobb tömegek gyűlhesenek össze a nyugati falnál, nehogy ellendemonstrációra kerülhessen a sor az arabok részéről. Azt tanácsolta, hogy az angol rendőrök tegyenek szolgálatot, mert az arabok állandóan zavarják az imádkozókat és ez összeütközésre vezethet. Másnap azután Londonba utazott, ahol ugyancsak megbeszélést folytatott Chancellor kormányzóval, akinek panaszkodott, hogy Luke figyelmen kívül hagyta közléseit és úgy a zsidó, mint az arab tüntetést engedélyezte.

Ezután a jom-kippuri sofárfuvas tilalmának kérdését feszegette a bizottság. Luke kijelentette, hogy

azért tiltotta meg a sofárfuvas jom-kipurkor, mert az arabok tiltakoztak ez ellen.

Én figyelmeztettem Luket, hogy a kormánynak nincs joga a zsidó rituálékba beleszólni és ez nemcsak a zsidókat, a keresztény világot is meg fogja botránkoztatni, a kormányzat

ezen a sofárfuvason a nyakát törheti.

Én és Sacher egyöntetűen megállapítottuk, hogy a kormányzat

az arab fenyegetések hatása alatt

hozta ezt a tilalmat. Ruthenberg kijelentette a kormányzó előtt, hogy ha a kormány attól fél, hogy a sofárfuvas zavargásokra vezet, ugy

tiltotta volna teljesen el a zsidókat attól, hogy a Nyugati falnál imádkozzanak,

de nem kényszerítheti arra, hogy

a rituáléktól eltérjenek. Erre azonban a kormányzó még se volt hajlandó.

Silley, az arabok egyik ügyvédje keresztkérdéseivel azt akarta bizonyítani, hogy a zsidók és elsősorban a főrabbi a status quo megváltoztatására törekszik. Ezt Ruthenberg cáfolja, kijelenti azonban, hogy teljesen egyetért Kuk főrabbival abban, hogy a szent fal előtti részt közönséges átjárónak még sem szabad használni, hogy még se járja, hogy a zsidók imádkozása alatt a műezzinek belekiabáljanak, s hogy az arabok épp akkor hajtsák el nagy ordítás mellett a szamarait az imádkozó zsidók között. Shaw elnök kérdésére még elmondja, hogy a multban is akadálytalanul megtörténhetett a sofárfuvas. Ennek a betiltása

a zsidó vallás méltóságának megsértése.

Ruthenberg nagy elismeréssel beszélt Chancellor pártatlanságáról.

Preedy, a kormányzat védője arra mutat rá, hogy ebből a tilalomból arra akarnak következtetni, hogy a kormányzat már augusztusban is gyengének mutatkozott.

Ruthenberg: Ha ezt megkérdezőm, úgy persze válaszolok rá és kijelentem, hogy

a kormányzat augusztusban igenis gyengének bizonyult.

Az arab exekutive kívánságára a vizsgálóbizottság hozzájárult ahhoz, hogy Luke másodszor is megjelenjen a bizottság előtt és felvilágosításokat adjon a palesztinai kormánynak az arabokkal szemben folytatott politikájáról. Luke első kihallgatása alkalmával szemmel látható rivalitás fejlődött ki Stoker ügyvéd, az arab exekutive jogi képviselője és Auni bey Abdul Hadi, az arab exekutive titkára között. Luke második kihallgatása alkalmával Auni bey vezette a helyetteskormányzó kihallgatását, míg Stoker egyáltalán nem tett fel kérdéseket. Az arab titkárnak a kérdések feltételét illetően teljes szabadságot biztosított a bizottság, egyetlenegyszer sem szakították félbe és minden látszat szerint, a bizottság alkalmat kíván az araboknak nyújtani arra, hogy a

ארטד. כשר

VENUS

ÉTELZSIR

SYNDERS győri orth. főrabbi ur hechsereivel ellátva.

Vénus ételolaj

kiváló minőségben minden fűszer-, csemege- és élelmiszer-üzletben kapható

GYÁRTJA:

Olajművek R.-T.

Kohn Adolf és Társa, Győr-Budapest, Zoltán-utca 6. Telefon: 8-22.

Képviselet:

SUSSMANN LIPÓT ÉS TÁRSA
TELEFON: „UJPEST” 161.

zavargások közvetlen okait megvilágíthatják.

Auni bey mindenképp is le akarta szögezni a bizottság előtt, hogy az arab exekutive titkárai kerültkék a Lukeval való találkozást, mert abban a meggyőződésben voltak, hogy a kormány procionista politikát folytat és hogy emiatt a Lukeval való találkozásnak semmilyen komolyabb értelme nincsen. Luke azt válaszolta erre, hogy a kormány igen nehéz helyzetben van, mert egyrészt

az arabok azt állítják, hogy a kormány a cionistákat részesíti előnyben, másrészt pedig a cionisták azt hiszik, hogy a kormány arab-barát politikát folytat.

Luke még megjegyezte, hogy a kormány felajánlta az araboknak egy arab Agency elismerését a Jewish Agencyhez hasonlóképpen, ám az arabok ezt az ajánlatot visszautasították. Egy Legislative Council törvényhozó testület alakításához sem akartak az arabok hozzájárulni.

— Igaz — folytatta vallomását Luke — hogy a zsidók igényt emeltek arra, hogy a haifai kikötői munkálatoknál a zsidó munkásságnak az arabokhoz való arányában és nem a lakosság számának arányában legyenek foglalkoztatva. A zsidók magasabb béreket is követeltek. A kormány a krízis ideje alatt több mint hatvanezer fontot adott ki zsidó munkanélküliek foglalkozta-

tására, azonkívül huszezer fontot utaltak ki zsidó iskolacélokra. Igaz viszont, hogy a közoktatásügyi büdzsé fenmaradó részét teljes egészében az arab oktatás céljaira fordítják.

Auni bey: Az arab Agencyt azért utasítottuk vissza, mert nem akartuk, hogy a zsidókkal egyenlő bánásmódban részesüljünk. Arab családok ezrei váltak hontalanná és maradtak egzisztencia nélkül a zsidó bevándorlás és kolonizáció következtében. Be fogom bizonyítani, hogy

Luke még egyszer hangsúlyozza, hogy a régi zsidó kolóniák nagy hasznot jelentettek az egész országnak, s nincs tudomása, hogy a zsidók ártalmára lennének az araboknak.

Auni bey ezután a Siralomfal szentségét tette szóvá. Luke kijelentette, hogy a fal előtti járda nem szent hely.

Sir Merriman: A Szentfal kérdését egy másik bizottság fogja majd megoldani.

Merriman felolvassa ezután a Palesztina-kormányának egy 1927-ből származó jelentését, amelyből kiderül, hogy abban az évben egyetlenny zsidó munkanélkülit sem foglalkoztatott a palesztinai kormány. A munkanélkülség megoldásához jóval nagyobb mértékben járultak hozzá a zsidó alapok, mint a kormány.

Sir Boyd Merriman elmondta ezután, hogy közvetlenül a zavargások kitörése előtt Luke házában megbeszélés volt arab és zsidó vezetők között, komoly tanácskozásokra azonban nem került sor. Braude cionista vezető mellett volt, hogy a tanácskozást tartásuk meg és zsidó és arab vezetők egyaránt írják alá a következő tartalmu proklamációt:

„Mi, a legfőbb muzulmán és a zsidó intézmények képviselői, ama kívánságunknak adunk kifejezést, hogy úgy a zsidók, mint a muzulmánok tudják meg, hogy egy közös tanácskozáson tett megállapításunk szerint a zsidók és muzulmánok közötti feszültség félreértéseken alapszik; mi meg vagyunk győződve arról, hogy ezek a félreértések jóakarattal eltüntethetők lesznek. Éppen ezért felhívjuk a zsidókat és muzulmánokat, tegyenek meg mindent ebben az irányban, hogy a lakosság egyes rétegei között békés kapcsolatok álljanak fenn. Mi valamennyien

elitéljük az erőszak eszközeit és felhívunk mindenkit, arabot és zsidókat, hogy támogassák legfelsőbb intézményeinket a nemzetek közötti béke szent munkájában“.

Luke elismeri, hogy a Merriman által felolvasott határozati javaslat azonos azzal, amelyet annak idején Braude elő akart terjeszteni,

a zsidók nemzeti otthonukat az arabok zsebéből akarják felépíteni.

A proklamáció felolvasása és Luke megjegyzései a bizottság tagjaira és a teremben jelenlévőkre mély hatást gyakoroltak.

Auni bey kérde Luket, vajjon csakugyan elvárta azt, hogy az arab vezetők eláírjanak egy olyan proklamációt, amely barátságos viszony szükségességét hangoztatja a zsidókkal szemben.

Luke: Én nem vagyok felelős azért, amit az arab notabilitások csinálnak. Én csak arra adhatok választ, amit én, a főkörmányzó és amit a gyarmatügyi hivatal tettünk. Luke ezután szükségesnek találta elmondani, hogy ő kijelentette az arab vezetőknek, hogy az arabok fegyelmeztetésben viselkednek, mint a zsidók.

Stoker ismételtelen le akarta szögezni, hogy a hivatalos bulletinok

kölesönös támadásról beszélnek,

nem lehet tehát egy egyoldalú arab támadásról szó. Luke ezzel szemben ismét leszögezte, hogy a hivatalos nyilatkozatok azzal a szándékkal tették ezeket a megállapításokat, hogy megnyugtatólag hassanak a kedélyekre. Stoker ezután követelte, hogy Luke a Haganahról, a palesztinai zsidó önvédelmi szervezetről beszéljen.

Luke: Azt hiszem, Haganah egy zsidó védőrség, amely természetesen nincs hivatalosan elismerve. A Haganah titkos szervezet. Tisebeavkor a Haganah tagjai tartották fenn a Szentfalnál a rendet.

Stoker: A Haganah tehát védelmi szervezet. Kérdés azonban az, hogy kivel szemben?

Figyelem!

Jól, olcsón és izletesen étkezni csak a **Hollender-féle** orth. kóser vendéglőben lehet. KIRÁLY-UTCA 14. földsz. balra. Előfizetők kedvezményben részesülnek. Avivák és Barissziák összejöveteli helye

Luke kijelenti: nem igaz az, mintha a palesztinai mandátum nyilvánosságra hozatala óta az arabok zsidógyűlölete növekedett volna. Ez a gyűlölet inkább néhány zsidó által hirdetett politika ellen irányul.

Stoker ezután felmutatott egy palesztinai érepenzt, amelyen „Erec Jisrael“ felírás van.

Luke kijelenti erre, hogy sir Herbert Samuel, közös megegyezés alapján rendelte el a háromnyelvű szöveggel ellátott érepenznek veretését.

A vilnaiak utolsó előadása

Bucsuelőadásul Ossip Dymov „Der Sänger seines Trauer“ tragikomédiáját választották.

Egy megható, könnyekig megindító mesét a végtelen szerelemről, Joskéről, kinek oly nagy a szíve, hogy el sem férhet egy ember keblében és akit ez a nagy sziv az örületbe kerget, és Seinéről, aki éppen ilyen végzetes szerelemmel Szimionszikot szereti.

Ahogy legelőször meglátjuk őket, az erősen stilizált díszletek között, marionett figurákként kifestve, megfogják a szívünket, — igen babák, láthatatlan szálakon rángatott játékbabák vagyunk mindannyian egy kegyetlen és vak rendező kezében, ki kuszán, értelem nélkül ide-oda dobál bennünket. És milyen szép és kifejező az ő jiddis beszédük, igazán egy sok évszázad könnyén és mosolyán kifejlődött nyelv. Milyen hibátlan egészben fogja össze a játékot a zseniális rendező keze, minden szó és minden mozdulat öszsze van hangolva a művészet örök harmóniájában. Az egyes színészek, — azok akik főszerepet játszanak és azok, kiknek pár szó minden mondanivalójuk — milyen egyszerű eszközökkel érnek el maradéktalan hatást, mindenki a teljes szívét adja és a mi szívünk megindultan fogadja ezt a ritka ajándékot. Valahogyan sokkal több volt az egész, mint egy egyszerű színpadi produkció, — mint egy művészegyüttes hibátlan teljesítménye — valahogyan mindezen felül ott lebegett a szenvedő és megváltásra váró emberi lélek.

Primitív, egyszerű kis zsidó népdal hangjaival kezdődik és végződik a játék, — felejthetetlen élménye mindenkinek, aki ott volt ezen az ünnepi estén.

Dr. Ferenczi Samuné.

A Zsidó Szemle chanukai kulturestje

A Zsidó Szemle december 28-án, szombaton este fél 9 órakor rendezi ezévi chanukai kulturestjét a Zeneakadémia dísztermében. A mult évi kulturestjének feledhetetlen sikere emlékeztetőben van mindazoknak, akik részesei voltak annak a viharos lelkesedésnek és ujjongó hangulatnak, amelyet a kiválóan sikerült est minden egyes száma kiváltott a jelenlévőkből. Ez a hatalmas erkölcsi siker arra készített bennünket, hogy az idei kulturestélyünket még nagyobb művészi arányokban rendezzük meg.

Sikerült olyan programot összeállítanunk, amely egy a közreműködők személyében, valamint az azok által előadandó műsorszámokban a siker minden garanciáját magában hordja. Az ünnepi beszéd megtartására sikerült megnyernünk dr. Kiss Arnold budai vezető főrabbit, akinek közreműködése egymaga

is felülmulhatatlan értéket jelent. A szereplő művészek Akom Lajos, Gellért Lajos, Lauris Lajos, a Magyar Kir. Opera művésze, Torday Judit, Darvas Ibolyka és Ürmösy Aniko biztosítják az est magas színvonalát. Ürmösy Aniko eredeti héber és jiddis verseket fog szavalni. Dr. Schönfeld József különleges és eredeti előadása fogja kiegészíteni az érdekes műsort.

A nagy érdeklődésre való tekintettel kérjük elvbarátainkat és a Zsidó Szemle előfizetőit, hogy jegyeiket már most kiadóhivatalunkban megváltani sziveskedjenek. Elsősorban előfizetőink és szövetségünk tagjai részére tartjuk fenn a jegyeket és csak azután kerülnek forgalomba a fenmaradt jegyek. A jegyek ára 2-5 P. A kiadóhivatal (Király-utca 36) d. e. 9-1-ig és d. u. 3-7-ig árusítja a jegyeket.

Tagavatás a Pro Palesztina Szövetségben

A Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége november 28-án tagavató bankettet rendezett az ujonnan belépett tagok tiszteletére. A vacsorán, amely a Neiger-étterem különtermében folyt le, nagy és előkelő közönség jelent meg. Az új tagok között ott voltak br. Hatvany Bertalan és Dembitz Gyula kormányfőtanácsos.

Friedmann Ignác kormányfőtanácsos megnyitó beszédében általánosságban üdvözölte az új tagokat. Különösen kiemelte annak a ténynek a jelentőségét, hogy a nagy zsidó tradíciókkal rendelkező báró Hatvany család egyik értékes tagja olyan nyílt és őszinte állásfoglalással csatlakozott a mozgalomhoz. (A megjelenetek lapssal üdvözlik br. Hatvany Bertalant.) Érdekes reminiscenciákat elevenített fel a hajdani nagytapolcsányi Friedmann cég és az aradi Deutsch cég üzleti összeköttetéseiről. Mindkét cég legfőbb elve volt: a régi, jó összeköttetés fentartása, még áldozatok árán is. A Pro Palesztina is ezt az elvet követi. Az ősi zsidó tradíciókkal fenn akarjuk tartani a jól bevált összeköttetést. (Taps.) Mint magyarok és mint zsidók egyaránt teljesítjük kötelességeinket, a biblia e heti szá-

kasza értelmében: „Vajelehu senéhem jachdov.“ Együtt halad a két eszme egymást megértő egyetértésben.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó után lelkes ünneplés közben emelkedik szólásra Hatvany Bertalan báró.

„Eljöttem a könyveim mellől — mondotta — hogy újból kifejtsem álláspontomat. Az OMIKE-ben tartott felolvasásért nem jár köszönet nekem, mert csak kötelességemet teljesítettem. A nyáron a Pesti Hirlap közölte utleírásomat, de ott szándékosan mellőztem a palesztinai részt. Nem akartam újabb vitapontot beledobni a magyar zsidóságba. De amikor itt a magyar zsidóság körében olyan téves fogalmak uralkodnak a Palesztina-munkáról, mindenkinek, akinek alkalmá volt látni azt a munkát, kötelessége ezt a felfogást korrigálni. Amikor pedig Zürichben a zsidó nemzethez tartozó és ahhoz nem tartozó zsidók egybegyültek, hogy megte-remtsék a központi zsidó szervet, a Jewish Agencyt, és itthon a magyarság zsidó vezetői olyan álláspontot foglaltak el ebben a kérdésben, amely alkalmas arra, hogy a magyar zsidóságot ferde megvilágításba helyezze, szüksé-

Orth.

„CERES“ ÉTELZSIR

a szokott kiváló minőségben, minden fűszer-, csemege- és élelmiszerüzletben kapható

Huller József szappan-
gyár Olajipar Rt.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 6

Telefon: J. 461-92, 93, 94, 95, J. 408-92

gesnek tartottam, hogy éppen erről a kérdéstről mondjam el tapasztalataimat.

Én azt hiszem, hogy

a Palesztina-munka lezárja a getto-korszakot.

A szétrombolt zsidó nemzet romjai gyanánt egy nagy tömeg zsidó él Európában, amelynek szüksége van Palesztinára. De szüksége van erre az asszimilált zsidónak is, mert csak akkor lehet teljes az egyes országok zsidóságának az asszimilálódása, hogy ha az egész ottani zsidóság asszimilálódott. Ma azonban nincs kilátás a még nem asszimilált zsidó rétegek beolvadására és senkit sem lehet arra kényszeríteni, hogy akarata ellenére asszimilálódjék.

Bünt követ el ezért az emberiség ellen az, aki Palesztina felépítését meg akarja akadályozni.

Ez ma már történelmi szükségesség. Ideig-óráig meg lehet akasztani, de fel fog épülni biztosan. (Taps.) Ilyen értelemben vagyok én a cionizmus barátja. A zsidó nemzetől származom, de itt csak annak hitét vallom. A palesztinai zsidó nemzet kialakulására és az újjáéledő Szentföldre emelem poharamat. (Viharos, hosszas taps.)

Ezután dr. Kiss Arnold mondotta el hatalmas avatóbeszédét. Örömmel állapítja meg a Palesztina-eszme újabb fejlődését. A lelkes ifjak, akik ma már szintén idősek, a cioni eszme magyarországi uttörői igazi arisztokratái a zsidóságnak. De magukra voltak hagyatva, meg nem értve álltak — egyedül. Ma már senkinek sem kell restelnie, ha Ciónért dolgozik. Ma nálunk is kezd előkelő lenni az eszme, amelynek igazsága alól nem lehet kivonni magun-

kat. Ábrahám és Izsák alakjában látja a zsidóság sorsát; Ábrahám „Ivri” volt, egyedül állott a maga elveivel, vele szemben a másik oldalon egy ellentétes világnézet. A saját hitsorsosai sem értették meg. Hogy lehet az üldözött Lóth, a rokon segítségére sietni? Nem hazafiatlanság ez Ábrahám részéről? Szembe száll az Urral, alkudni kezd vele Szodoma érdekében. Nem vallástalanság ez? Fiával, Izsákkal felmegy az ideálok hegyére, a Móíára? Mirevaló ez? De ő csak ennyit mond az ellenfeleinek: „Sevus lochem po im hachamor.” „Ti csak maradjatok itt lenni, a völgyben a számár módjára, én azonban megyek előre, felfelé a fiammal, mert tudom, „Behar adonáj Jeróe”, hogy az Isten csak a hegyen, a magasban, az ideálok birodalmában nyilatkozik meg. (Taps.)

Ábrahám jelszava volt: „Gér veszausov onauchi” — idegen és bennszülött vagyok egyaránt köztetek. Gér vagyok, mert származásomat, multamat, kulturámat, hagyományaimat nem tagadom meg. Képmutató volnék, ha ezt tagadnám. De Szausov, bennszülött is vagyok. Itt születtem, szeretem ezt a földet, áldoztam érte, jogom van hozzá. Mint cionista harcoltam ezért a magyar hazáért és mint cionisták estek el testvéreink érte.

A Pro Palesztina az ideálok útján halad előre a Moria hegyére. Álljanak önök mellénk, segítsenek nekünk, hogy mielőbb célhoz érhessünk.

A leirhatatlan lelkesedést keltő beszéd után még dr. Makkai Ernő tartott érdekes előadást, ezt lapunk más helyén közöljük.

Berger Mihály

bőrnagykereskedése

Budapest, VI., Vasvári Pál-u. 3.

Bel- és külföldi bőr- és ta páruk.

ALAPÍTÁSI ÉV: 1870.

PLESZ LIPÓT

bőr nagyban

VII., ROMBACH-U. 11.

Nem teljes bála-vételeknél is nagybani árat számítok.

Mit láttam Palesztinában?

Irta: Jobbágy Jenő.

II.

Palesztinában esetek százait mesélik az angol bürokrácia felemelkedni nem tudó szempontjairól és mindegyre hangsúlyozzák, hogy e nagy meg nem értés mögött politikai érdekek lappanganak. A szalakat mozgatta valaki, hogy mennyire csak a zsidók és nem az angolok ellen is, azt legjobban bizonyítja a véres napok szomorú statisztikája. Az angol rendőrség és katonaság hare közben nem vesztett egyetlen embert sem. De nem sérült meg egyetlen ember sem az Anglia besületéért oly emberfeletten helytálló 50 oxfordi diák közül sem, mintegy jelöl annak, hogy még a legállatiabb sorban élő arabnak is meg tudták magyarázni, hogy angolnak nem szabad meghalnia. Előfordult ugyan, hogy Jeruzsálemben lesből lelőttek egy angol tisztet és, mint például Tira előtt, rálőttek a felvonuló angol gyalogságra, de ezek az elvakított emberek azonnal megtorlásban is részesültek. A tiraiak két lövésére vagy 25 halottal felelt az angol katonaság, amely idejében leadott parancsokkal és idejében történt fellépéssel másutt is hasonló eredményt tudott volna elérni.

A cionista szervezetnek azt kell elérnie Londonban, hogy ne csak London maga, amely oly messze van Jeruzsálemtől, hanem minden szerve jóindulattal és határozott megértéssel segítse a palesztinai zsidóságot.

Mert az arab kérdés nem is egy irányu. Az angolok magatartását irányítja a hatvanmillió egyéb országokban élő mohamedán alattvaló, viszont Palesztina konszolidációjának kialakulását nehezíti a szomszédos francia mandátum alatt álló Szíria. Palesztinában nagyszámú keresztény arab él. Ezek francia papok hatása alatt és francia politikai ügynökök munkájaként talán még nagyobb averzióval nézik a zsidók munkáját, mint maguk a mohamedán arabok. A szíriai kormányzatnak nem érdeke egy angol mandátum alatt álló hatalmas szomszédállam és a francia papságnak sem érdeke, a kolostorokkal és zárdákkal, kollégekkel és otthonokkal megtömött Palesztina zsidó állammá alakulása. Sőt! Régi gyarmati szokás a nemzeti és vallási ellentétek kiaknázása, a szomszéd területén és a keleti kereszténység patrónusának, Franciaországnak igazán emíniens érdekei vannak. Ezen a ponton Palesztinának angol dominiummá való alakulása jelentene viszonylagosan legjobb megoldást, mert hiszen egy önálló Palesztina még többszörözött zsidó lakosság mellett sem tudna ellenállni egy francia pénzen megorganizált óriási állandó nyomásnak.

A folyamatban lévő bünygyi eljárás-

sok igazolják azt a megállapításunkat, hogy az angol bürokrácia nem áll a helyzet megkívánta magaslaton. A Doar Hajom október 14-iki száma például egy tárgyalásról ad hírt, ahol egy rendőr tettenért egy arabot, amint véres késsel szaladt egy utcasarkon befordulva. A rendőr feltartott fegyverével megállásra kényszerítette és vele az utcába visszafordult. Egy 70 év körüli öreg zsidó feküdt az utcán, alsó teste két sebből vérzett. Az arab hatalmas kése hátulról érte menekülés közben az öreg embert — a sebülés irányából következtetve — vallja így a rendőr. Az angol bíró több kérdést ad fel a rendőrnek, miután a vádlott tagad. Például, ha véres késsel szaladt volna ön felé a vádlott, akkor is meg lenne győződve, hogy ő szurta le ezt az öreg embert? Az orvosszakértőhöz viszont a következő kérdést intézte: a sérült nem ejthette saját magán a sebeket? És az, hogy végül a vádlottat mégis elítélte másfél évi börtönre, még mindig csak azt bizonyítja, hogy az arabokat bizonyos túlzott objektivitás állandó hangsúlyozásával óhajtlják nyugodtabb magatartásra bírni.

(Folytatjuk)

Leon Reich meghalt

Dr. Leon Reich képviselő, a zsidó parlamenti klub elnöke, ötvenéves korában váratlanul meghalt. Dr. Reich egyike volt a cionista mozgalom nagy alakjainak. Egyik megalapítója volt a Chvila cionista napilapnak, s elnöke a lengyel cionista szervezetnek.

Ötvenkilenc merénylet

Az ITA jelentése szerint szeptember hó 5-ike óta, amelyen a palesztinai kormányzó kijelentette, hogy erélyes kézzel fog hozzá a rend helyreállításához, novembr hó 15-ig 59 esetben támadtak meg zsidókat s ezek között több gyilkosság és rablás is történt.

A mandataris bizottság és Palesztina

A mandataris bizottság őszi ülészaka Teodoli marqis elnöklete alatt tegnap nyílt meg. Az elnök megnyitó beszédében rámutatott arra, hogy a palesztinai rendkívüli események az egész világot mélyen megrendítették. A bizottság elhatározta, hogy ebben a szekcióban a Palesztina-kérdéssel érdemében nem foglalkozik, hanem bevárja a kiküldött bizottság jelentését.

ZSIDÓ TÜKÖR

Vita a jidisről

„A vilnaiak rehabilitáltak a jidis nyelvet” — mondotta egyik ismerősöm, aki a vilnaiak szinte valamennyi előadását végignézte.

— A jidis nyelv nem szorul rehabilitációra — válaszoltam.

— Hiszen egy elrontott német nyelv — vitatta társam.

— Gronemann, a nagyszerű humoru író szerint a mai német — az elrontott zsidó-nyelv.

De hagyjuk a humort, hadd foglalkozzunk egy kissé a jidis nyelvvel, amelyet volóban nem lehet csak úgy, egy fölényes pesti gesztussal elintézni. A középkor zsidóságának két nyelve volt a héberen kívül. Az egyik az, amit Worms, Fürth, Frankfurt poklából cipelt magával Lengyelországba, Oroszországba és azután onnan az egész világba: ez német mitteldeutsch nyelv volt, amely azonban a zsidó gettó zártságában fejlődött, idomult és keveredett tovább, anélkül, hogy elért volna hozzá a német nyelv megújodása, lutheri fejlődése. Önmagában fejlődött, önmagában telítődött, hogy a végén önálló nyelvvé érjen, ép olyan önállóvá, akár a holland, vagy a svéd, vagy a dán. Svájc egyes kantonjaiban is ép ennyire elszigetelten fejlődött a középkor német nyelve, úgyhogy a legutóbbi zürichi konferencia alkalmával a piaci kofaasszonyok és jidisül beszélő keleti zsidók a „swizer” nyelven nagyszerűen megértették egymást, sőt az egyik terebélyes sajtoskófa meg is kérdezte: „Melyik kantonból való?”

A zsidóság másik galut-nyelve a spaniol volt. Ezt spanyol és portugál földről hordozta magával Keletre és hűen megőrizte. Ma már a régi spanyol-nyelvnek egyetlen megbízható és hozzá élő forrása van: a keleten élő spaniol, amelyből etimologusok nagy szorgalommal tanulják — milyen is a hamisítatlan spanyol-nyelv.

Ez a két példa jellemző arra a hűségre, amellyel a zsidóság ahhoz a kultúrához ragaszkodik, amelyet magáévá tett. Mert úgy a jidis, mint a spaniol — tulajdonképpen asszimilációs nyelv. Egyikben a német, a másikban a spanyol asszimilációé. És mégsem azé, vagy legalább is az asszimilációnak nem a mai értelmében. A gettó zsidósága megtanulta mind a két nyelvet, mert ez volt az érintkezés nyelve a külvilággal, mert ez volt a hid, az összekötő. De e két nyelv elsajátítása nem jelentett lemondást a saját kultúráról, legalább is hosszú, hosszú ideig nem. Zsidók kereskedelmi levezése még alig száz évvel ezelőtt

héberül folyt, ez kötötte össze a zsidóság két csoportját. A két nyelvből, különösen a jidiből idők során valamennyire szent nyelv lett, a jésvák és a drosék nyelve. Ez a folyamat ugyanaz volt, ami a lengyel-orosz kaftánt, a strámlit és zsipecnit speciális, szinte vallásos jellegű viseletté, vagy a provancei cholettet — sabatti soletté tette. A zsidóság magáévá tett, feldolgozott idegen elemeket, — viszont az asszimiláció éppen ellentétes folyamatot jelent — zsidó elemeknek idegenbe való átdolgozását addig a mértékig, amikor már a zsidó elem teljesen láthatatlanná válik.

Igy lett azután a jidis-nyelv a vallásos zsidóság anyanyelvévé, s tegyük hozzá világnyelvvé, mert alig van a világnak olyan sarka, melyben nem lehetne egy olyan kis csoportra akadni, ki beszéli, kinek anyanyelve.

Igy került azután a zsidó szellemi újjáéledés során a zsidó-nyelv szembe a héber-nyelvvél. És pedig két oldalról. Az egyik csoport, a szocialista Bundé, a zsidóság népi nyelvének tekinti a zsidó-nyelvet, amelyen át saját kulturát teremtett magának, amelyen át kiéli szellemi életét. A másik csoport a vallásos zsidóság egy részének csoportja, amely elvitatja a hébertől az élet profán valóságát, a hébert csak liturgiai nyelvnek tekinti, amelyen imádkoznia szabad csupán.

Az eleven élet azonban keményen beleszól a vitába. Választ ad a jidiszistáknak, amikor rámutat arra, hogy az új generáció a kaftánnal együtt a jidis-nyelvet is leveti magáról. Amerikai zsidó írók és újságírók véleménye szerint huszonöt év múlva Amerikában kiveszett a jidis-nyelv, mert az új generáció már nem fogja megérteni. Az majd angolul beszél. A mai százazres jidislapok megszűnnek, jidis-könyvek nem jelennek meg többé. Nem lesz olvasójuk. És Lengyelországban és Oroszországban sem lesz.

De megadja a választ a másik csoportnak is. Ott lenn Palesztinában, ahol újjáéledt a héber-nyelv és bebizonyítja, hogy minden nyelvnek egyetlen szentsége van: az, hogy él. Az, hogy gyermekeknek első gyógyása ez, ez a szerelmesek nyelve és ez a komoly vitaközöké. Egy nyelv azzal lesz szentté, hogy anyanyelvvé lesz.

A héber nyelv újra szent lett.

Patkányt, egeret,
mezeiegeret csak
„RATINOL”

Svábbogarat, csotányt, ruszni, hangyát
„RUSSIN” it gyökeresen! Más állatra,
emberre veszélytelen! Nap-
árban szállítja: Ratinol Laboratorium Budapest,
Murányi ucca 36.

A hét bibliája

— Toldosz —

Megkezdődött az első harc Abrahám ivadéka és a filiszteusok között. Abimelech szolgái betömték a kutakat, amelyeket még Abrahám ásott. És így szólt Abimelech Izsákhhoz: „Menj el tőlünk, mert hatalmasabb vagy már, mint mi.” És Izsák tovább ment és új kutakat ásott és elnevezte azokat ugyanolyan nevekkel, aminteket Abrahám adott kutjainak. Amikor az új kutak elkészültek, a filiszteusok újból maguknak követelték azokat, mondván: „Mienk a víz.” És Izsák ekkor Bér Sebába telepedett le, ahol a hetedik kutat ásatta és erről kapta nevét Bér seva. És amikor Avimelech látta, hogy „Isten Izsákkal van”, utána ment, békeszövetséget ajánlott fel neki és megkötötték a békét Bér Sebában.

A biblia eme kis epizódja a zsidóság sorsa az egész galuthban. Amint a zsidóság becsületes munkával valamit teremtett, ellenségei nyomban ellene támadtak és betömték Izrael kutjait, maguknak követelték a vizet és Izraelnek föl kellett szednie sátorfáját és tovább keresni, kutatni megfelelő területeket, ahol új kutakat áshatott magának.

És mintha a biblia e heti elbeszélése megismétlődne Bér Seba környékén. A filiszteusok újból ellenünk támadnak azon a földön, amely a biblia alapján Abrahám ivadéka örök tulajdona. Féltékeny irigységgel támadnak nekünk és elpusztítják azt, amit véres vérértékkel teremtettünk. Ugyanazzal a primitívsággal állanak bosszút rajtunk a primitív arabok Palesztinában, amellyel sok-sok ezer évvel ezelőtt Abimelech szolgái kellemetlenkedtek Izsáknak. A modern technika segítségével ásott gyönyörű kutakat, amelyek a vízhiányban szenvedő országban elsőrangú fontosságú tényezők, elpusztítják és használhatatlanná teszik. „Menjetez innen — kiáltják felénk ők is, — mert már erősebbek vagytok, mint mi.” Am testvéreink nem hagyják magukat megfélemlíteni és tovább maradnak eddigi pozíciójukban, a kutakat újjáépítik és biznak abban, hogy az új filiszteusok végre be fogják látni igazságunkat és miként Avimelech sietett békét kötni Izsákkal, úgy az arabok is el fogják fogadni tőlünk a „brit-salomot”, a béke és barátság szövetségét.

Az asszimiláció lelki szegénysége

— Dr. Schönfeld József budai előadásából —

A zsidó egyén lelke mindenkoron csak egy parányi atomja volt a nagy zsidó népleléknek és ez a különösség teljesen kielégítette a zsidók lelkivilágát. A benső, meleg zsidó közösségben az egyes zsidó is megtalálta a maga örömét és boldogságát. A zsidóság sorsa volt az ő sorsa, a zsidó nép öröme az ő öröme, a zsidó nép bánata az ő bánata.

A zsidó együvértartozás és szolidaritás érzése tartotta fenn a zsidóságot a legnehezebb időkben. Ezekben az időkben a zsidó így szól, ha valahol szenvedni látta zsidó testvéreit: *„Ezek az emberek az én testemnek részei. Én nem részvétet érzek irányukban, hanem magam is átélem azok szenvedéseit.”* Miként Buber mondja: *„Az én lelkem nem az én népemnél van, hanem a népem lelke maga az én lelkem!”*

A zsidó lélek nem ismeri a történeti távlatokat. A zsidó történelem folytonossága sorozatos megismétlődése a Pészachnak, a Purimnak, a Tiso be Avnak, a Chanukának. Ujabb és újabb örömteljes eseményekre újabb és újabb gyászos korszakok következnek. Örökké élnek a zsidóságot rabszolgasorsban tartó fáraók, a zsidógyűlölő Hámánok, a zsidóság megmentésén fáradozó Mordechájok, a nemzeti lelkesedés és szabadságharc tüzeit élesztő Makabeusok és ezeknek állandóan ható ereje ad örök aktualitást a mi ünnepeinknek. Ezért van az, hogy mi ünnepeinket olyan bensőséggel, olyan frissességgel üljük meg, mint ha csak napjainkban folyt volna le az esemény, amelyet az ünnep jelképez. Miként a hagada bölcsei mondják: *„Az egyes zsidónak minden korban úgy kell éreznie és úgy kell ünnepeitnie a pészachot, mintha maga is részese lett volna az egyiptomi felszabadulásnak.”* És valóban így érzünk minden nemzeti ünnepeink alkalmából.

Az emancipáció utáni asszimilációs törekvések idejében a zsidó lélek mind többet és többet veszített a maga eredetiségéből. Elszakadt a zsidó népleléktől és hiába igyekezett minden elképzelhető módon az idegen nép lelkéhez vezető utat megtalálni, — ez sehogyan sem sikerült neki. Így az asszimiláns zsidó lelke valami kóborlélek lett, no-vonod, ide-oda bolyong céltalanul, hontalanul, megértés nélkül. És amikor az ilyen zsidó már-már hitte, hogy végre megtalálta az idegen lelket, amely után áhitozott, hogy megszállta őt a „szentlélek”, amely hivatva lenne elvesztett zsidó lelkét pótolni — egy hirtelen jött ébredés megértette vele, hogy az az idegen lélek csak egy „dibuk” volt, amelyet néhány testi vagy lelki fejbeköltéssel csakhamar kiűztek belőle az idegen nép fajvédő csodarabbijai.

És amikor az ilyen ébredés után eszméletre tért a zsidó, ha volt benne még egy parányi szikrája az ősi zsidó léleknek, úgy igaz lelki örömmel és a csalódások miatt el nem keseredve sietett vissza a zsidósághoz, a zsidó lélek barátságos melegségü otthonába.

Ehhez a megtéréshez, ehhez a visszatéréshez azonban átlagon felüli lelki összetételre, lelkierőre volt szükség, hiszen a mi halhatatlan Herzl Tivadarunk is egy ilyen lelki megrázkódtatás, lelki csalódottság

után fedezte fel magában újra a zsidót és találta meg a zsidósághoz való visszatérés útját.

Zsidó lelkünket zsidó eszményekkel, zsidó melegséggel és szeretettel kell megtöltenünk, ha az igazi lelki gazdagság részesei akarunk lenni. Nekünk zsidóknak nemesak szombatban, hanem a hétköznapokon is szükségünk van arra a bizonyos „mesomo jeszoro”-ra, arra a pót-élekre, amely a mi ideáljaink befogadására mintegy kisegítő lélekként működik.

Ludwig Singer dr. képviselő Csehszlovákia zsidó kisebbségi problémáiról

Egységes politikai párt alakul Csehszlovákiában

(A „Zs. Sz.” tudósítójától.) A legutolsó csehszlovákiai kamarai választásokon, mint ismeretes, a nemzeti alapon megszerzett zsidó kisebbségi csoportok a lengyel kisebbséggel karöltve négy mandátumhoz jutottak. Ebből két mandátumot a zsidó kisebbség kapott, amelyet dr. Ludwig Singer, a csehszlovákiai Zsidó Nemzeti Szövetség elnöke és dr. Reisz Gyula, a szövetség egyik vezető tagja fognak a cseh parlamentben képviselni. A zsidó kisebbségek választási sikere alkalmából felkerestük Ludwig Singer dr.-t, akivel a „Zsidó Szemle” munkatársa hosszabb beszélgetést folytatott a csehszlovákiai zsidó politika eddigi eredményeiről és céljairól. Singer dr. többek között a következőket mondotta:

— Miután a cseh alkotmány a zsidóságot mint nemzeti kisebbséget elismeri, a csehszlovákiai zsidóság 1920-tól 1927-ig külön listával vett részt a választásokon. A zsidó listára minden alkalommal körülbelül százezer szavazat esett, a zsidóság azonban ennek ellenére sem tudta képviselőit beküldeni a parlamentbe, mert a csehszlovák választási törvény azt a feltételt állítja fel, hogy a választáson résztvevő pártok legalább egy választókerületben a szavazatok többségét ériék el. Kizárólag Szlovákiában volt megadva a lehetősége annak, hogy a zsidó azonban a szavazatok mindannyiszor megoszlottak.

— Az a tény, hogy a zsidó pártnak a mostani választások alkalmával sikerült reális sikert

ság mandátumhoz jusson, itt elérni és két mandátumot kiharcolni, kétségtelenül kedvező befolyással lesz a csehszlovákiai zsidóság politikai helyzetének konszolidálására. Ez egyébként már a máhrisch-ostraui konferencián bebizonyosodást nyert, ahol a résztvevők kimondották az egységes zsidó-párt megalakítását. A szlovákiai zsidó tömegek meg fogják látni, hogy a parlamentben igaz reprezentánsaik vannak, olyanok, akik a zsidóság speciális érdekeiért fognak harcolni, ellentétben azokkal a politikai pártokkal, amelyek eddig a zsidó szavazatokat kérték, anélkül, hogy a zsidóságnak tett ígéreteiket a legcsekélyebb mértékben is teljesítették volna.

Itt említjük meg, hogy a két nemzeti zsidó képviselőn kívül még hét zsidó tagja van a csehszlovák parlamentnek: dr. Bruno Kafta (német választóközösség), Sigfried Taub (német szociáldemokraták), dr. Leo Winter (cseh szociáldemokraták). Ezen kívül még négy zsidó képviselő kerül, nem zsidó listán, a cseh parlamentbe, míg a szenátusnak egyetlen zsidó tagja van: Johann Polach (német szociáldemokrata).

EZÜST evőeszközök, disztárgyak, sport- és versenydíjak
 dus választékban, gyári árban
SCHLEIFER
 ezüstárugyár
 VII., Kazinczy-utca 14. Tel. J. 132-28.

A biblia Palesztina felépítésében

Irta: Dr. Schwarcz Jakob.

IV.

A biblia gyakori emlékeztetése egyiptomi rabszolgáskorra és idegen voltunkra annak az erkölcsi parancsnak áll szolgálatában, hogy megfordított bosszúállással, mert mi sokat szenvedtünk, mint szolgák és idegenek éppen azért legyünk irtalmasok és együttérzők minden gyöngével és elhagyottal. Ha a palesztinai zsidóság zsidó marad nemcsak héber nyelvben, hanem lelkiében is, akkor a vallási és nacionalista türelmetlenségtől elszűnve galusbeli sorsunkból azt a vallásos kötelezettséget kell levonnia, hogy mindenfajta elfogultságtól menten, a nemzeti önzés és hiúság érzését alárendelve magasabb erkölcsi érdekeknek, az igazság és jogtisztelet alapján rendezze be életét az arab néppel közös nemzeti otthonában.

A bibliában a következő szavakat olvassuk: „Közel van Isten neve az Ó féldőhöz s nyomában dicsőség fog lakozni országunkban: Szeretet és hűség találkoznak, igazság és béke csókolkják egymást. Hűség sarjad ki a földből és igazság tekint le az égből” (85. zsoltár 10–12.). Ez a bibliai felfogás a haza dicsőségéről. Nem hatalmaskodás és nem türelmetlenség, nem erőszak és nem fegyveres ördögölés az ország dicsősége, hanem a szeretet és hűség, az igazság és béke uralma. Hogy hűség sarjadjon a földből és ölelkezzen vele az égből letekintő igazság. Ennek a zsidó értelmezésű hazafiságnak akarunk mi otthonot teremteni Palesztina földjén.

Igy fog a biblia részt venni Palesztina ujjáépítésében. Ő fogja a lelki felépítés munkáját végezni. A különböző országokból összesereglett, különböző gondolkodású, műveltségű, erkölcsiségű egyéneket felülmulthatatlan tisztaságú nevelőmunkájával ő fogja lelki egységbe forrasztani, belőlük történelmi multunkhoz méltó, lelkileg és szellemileg magas fejlettségű nemzeti közösséget teremteni, tanításainak ellenállhatatlan igazságával eszméket és fejlődési irányt adni társadalmi és nemzeti életük számára. Népünknek évezredek óta jól bevált nevelője a mi bibliánk, elég erősnek fog bizonyulni erre az újkori csodatevésre is.

Utóirat. A biblia jelentőségéről szóló cikksorozat jóval az arabok forrongásának kitörése előtti időben készült. Az azóta bekövetkezett események sem változtathattak az utolsó cikkben kifejtett állásponton. Sőt erősítették azt a meggyőződést, hogy az arabokkal való békeség megteremtése nem-

csak erkölcsi, hanem ugyanolyan mértékben politikai szükséglet is. Az angol uralom egykor megszűnhetik, de az arab nép örökre Palesztinában marad. Márpedig két szomszéd nem élhet egymás mellett állig fegyverkezve, örök rettegésben a másik támadásától. Együttélni, úgy hogy dolgozhassunk, alkothassunk, élvezzük az élet örömeit és munkánk eredményét, csak egyetlenegy módon lehetséges: zavartalan békeségben. A cionista szervezet vezetőségének feladata lesz, hogy minden eszközzel megteremtse az őszinte kibékülés lehetőségét.

E lehetőségnek sok útja van. Közművelődési és egészségügyi támogatás, gazdasági és társadalmi érintkezés az arab lakossággal, arab munkások alkalmazása és szociális érdekeik istápolása. Itt különösen a zsidó munkásszervezetekre vár nagy politikai feladat és teljesítés is derekasan. A talmud a zsidók és nemzsidók közti béke megteremtésének eszközét a következőkben látja: Támogatni kell a pogányok szegényeit, látogatni kell betegeiket, el kell temetni halottaikat, éppoly mint a zsidókéit, ez a békeség útja. Így beszél a talmud (Gittin 61.). Ma több út is vezet e cél felé, de egyik sem szebb ennél. Ugyanilyen fontos a zsidó ifjúságnak bibliai szellemben való nevelése, olyan értelmű nemzeti nevelés, amely összhangban van a legnemesebb erkölcsi eszményekkel. Minden békére való törekvésnek pedig sulyt a palesztinai zsidóság száma és értéke fog adni. Azért az egész zsidóság feladata a palesztinai munkának erőteljes támogatása, hogy az ottani zsidóság számát a legközelebbi évtizedekben az arabokéval egyenlővé tegyék és gazdasági helyzetüket biztosítsuk. Ez lesz a legerősebb békepolitika.

A palesztinai zsidóság szellemi vezéreinek hivatása népük lelkivilágát áthatni és megnevesíteni a biblia eszméivel. „Isten fog itélni sok nép közt és dönteni hatalmas nemzetek fölött messzire, kardjaikat ásókká kovácsolják, dárdaikat nyelőkékké, nem emel nép nép ellen kardot és nem tanulnak többé há-

borut”. Így olvassuk Jezsásás meg Micha próféták könyvében (Jezs. 2, 4. Micha 4, 5–6). Ez a biblia reménye, egyúttal intése a népekhez. Ez a tanítás a zsidó lélekből lekedzett, a mi prófétánk hirdette ez igéket héber nyelven, az egész emberiséghez intézve szavait, de közvetlenül a zsidó néphez szólva. Az emberiség legjobbjai dolgoznak is e nagy bibliai tanítás valóra váltásán. De a zsidóságot mindenkinél több kötelezettség fűzi e tanításokhoz, ahogy a művészt másféle kapocs fűzi alkotásához, mint a műpártolót. Számunkra e tanok követése nem politikai kérdés, hanem a természetünk parancsa. Mi akkor éljük a magunk életét, akkor vagyunk rendeltetésünkhöz hűek, ha ezeket az örök bibliai igazságokat tesszük nemzeti életünk, politikánk, a szomszéd néphez való viszonyunk tartalmává.

Ha éppen a zsidóság tagadná meg őket ujonnan visszanyert hazájában és az európai példától megszédülve egy gyűlölködő, erőszakos nacionalizmusból vezetné magát a szomszéd néppel szemben, ez ép oly megdöbbentő sülyedés volna, mintha az évezredek óta egyistenhívő zsidóság visszazuhanna a gyermekáldozatot követelő Moloch bálvány tiszteletének szörnyűségeibe.

Ujabb halálos ítélet

A halálos ítéletek száma újra szaporodott. A haifai bíróság előtt négy arab a szafedi vérengzésekért felelt. Közülük egyet halálra ítélték, a többi felmentették.

Kilenc zsidó ellen, akiket azzal vádoltak, hogy egy arabot megölték, az eljárást beszüntették, mert beigazolást nyert, hogy ellenük hamis bizonyítékokat produkáltak a feljelentő arabok.

Tizenkét arabot, akik egy Ness Zionah melletti narancslejtet kifosztottak, kilenc-kilenc havi fogságra ítélték el.

— Közel kétmillió zsidó lakosa van Newyorknak. Newyork város statisztikai hivatalának jelentése szerint 1928. év végén 1 millió 835 ezer zsidó lakott Newyorkban. A hivatal becslése szerint 3–4 éven belül a zsidó lakosság száma meg fogja haladni a kétmilliót. Ugyancsak a hivatal állapítja meg, hogy a newyorki zsidó lakosság helyzete állandó javulást mutat és azon családok száma, amelyek jótékonyági intézmények segélyére szorulnak, állandóan csökkenőben van. A zsidó statisztikai intézet vezetőjének, dr. Lilienfeldnek közlése szerint, 1928 szeptemberében az Egyesült-Államok területén 4 millió 228 ezer 029 zsidó élt.

Tábla, tükröveg és tükrök

IFJ. WEISZ GYULA

tábla és tükröveg nagykereskedőnél
BUDAPEST. V., VADÁSZ-UTCA 29.
Telefon: Aut. 201-12 és 101-13.

Látogatás a véreskezü főmuftinál

Landau román képviselő nagyérdekességű cikksorozata
a palesztinai arab felkelésről

M. Landau dr., országgyűlési képviselő, a kisenewi „Unser Zeit“ főszerkesztője a napokban tért vissza Palesztinából. Sajtó alatt levő utijegyzetei közül az alábbi érdekes cikkett juttatta el a Zsidó Szemlének.

A főmuftihoz roppant nehezen jut be az ember. Aki tudni akarja az ő véleményét, írásban keresi fel, de csak abban az esetben válaszolja meg, ha érdekesnek találja. Éz az eset azonban nagyon ritka. A külföldiekkel szemben különösen óvatos, mert akadtak néhányan, akik a vele folytatott beszélgetéseket nyilvánosságra hozták, s a mufti kénytelen volt megeafolni saját nyilatkozatait. A helyi vezetőkörök általában kétségbe vonják, hogy fog-e fogadni zsidót, és ha igen, mire való ez? Egyáltalán nem helyénvaló beszélni azzal, aki morális bűnöse a mézárásoknak.

A főmufti nem fogad zsidót

De a kíváncsiság, különösen a magamfajta íróembereknél, szintén nem utolsó dolog. Egy ember, aki olyan magas pozíciót tölt be, aki vezére és lelke az arabságnak nemcsak Palesztinában, de valamennyi szomszédországban, és az a tény, hogy ez az ember ma senkit sem fogad, zsidót még inkább nem, — mindez a végsőkig feszítette érdeklődésemet.

Diplomáciai intervenció folytán invitáltak meg, hogy látogassam meg hivatalában déli 12-kor. Gyönyörű privátlakása van az egyetem tőszomszédságában, de a szomorú események óta hivatalában lakik, az Omár-mecset udvarán. Ugy látszik, hogy a mecsetet őrzi. Az autó, amely remek külvárosi sosszén keresztül visz oda, gyors iramban robbog. Szívem hevesen ver. Már kapaszkodunk is fel a „Hár-hábájisz“-ra, a Szentély-hegyre. Itt rőtta el egykor egy egész sereg ország népe kegyeletének adóját. Itt állott valamikor a Bét Hamikdás. Itt visszhangzottak a bérecek a kohénok zengő dalától. Itt ringott multunk bölcsője és itt kötötték meg szívünket ehhez az országhoz.

Az Omár-mecset udvarán

A mecset maga grandiózus épület, drága mozaikok díszítik és körötte kolosszális udvar terpeszkedik. Azután betérünk egy szűk, régi sikátorba, ahová a napsugarak nem jutnak el és néha úgy tűnik, mint ha barlangba mennénk. A mecset megközelítése nagyon komplikált és ha nem volna kísérom, joggal felté-

telezhetném, hogy valahova elvezetnek. Az arabok, akikkel ezen negyeden átutazva találkozunk, gyanakodva és csodálkozással néznek meg. Rájuk se hederitek. Háborgó érzéseimet vizsgálom itt, multunk nagy monumentuma közelében.

Pár lépcső és egy óriási, gótszerű épületben vagyok. A sok ór úgy hemzseg bent, mint hangyák a bolyban. Mindenik végig néz rajtam, tetőtől-talpig, megnézik kíséromet is, de nem tudják mire vélni a dolgot.

Egy modern arab

A folyosón csend van. Egy arab sejk szívélyesen fogad. Először hétért hajol, földig ereszti a két kezét, mintha azt akarná mondani: „Tégy velem amit akarsz“, azután szívére teszi kezét, ami nyilván azt jelenti: „Légy bizalommal, mi vendégszeretők vagyunk.“ Az előszobába lép egy arab, európai viseletben, fezzel a fején és francia nyelven, mint a főmufti rokona mutatkozik be. Őt évig volt Sichek képviselője a konstantinápolyi parlamentben, 1913-tól, 1918-ig, bocsánatot kér, hogy a mufti nem fogadhat azonnal, valaki benn van nála, de öt pere múlva már szabad. Barátságosan eldiskurálunk az új Konstantinápolyról, Musztafa Kemál pasa politikájának eredményeiről. Ennek a politikának ő nem nagy jövőt jósol, mert Törökországban ma nagyon züllöttek az erkölcsök.

— Én hiszem, hogy a Kemál pasa által meghonosított civilizáció szűkebb. Utóvégre itt a Keleten is haladni kell. Itt van például az én feleségem: — ő már egyáltalán nem visel fátyolt. Rövid időn belül a feztől is megszabadulunk. De idő kell hozzá.

Világos előttem, hogy az „arab-palesztinai végrehajtó bizottságnak“ egy tagja beszél velem, aki népe civilizációjában látja főerőségét. Ez is haladás, az arab szentély falai között nem voltam erre elkészülve.

A mufti rögtön — szabad.

Szentől-szembe a muftival

Nem mondom: amikor felkeltem és pár lépést tettem a folyosón, izgatott voltam. Utolsó ajtó jobbra, — ez az a hely, honnan mérgek, gyilkoló hullámok törnek ki és elárasztják az egész országot.

A mufti feláll, barátságos, vidám arccal jön elém, hellyel kínál. Jut annyi időm, hogy jól megnézzem őt és a szobát, mert közben berreg a telefon. Magas, sudár alak, szép, fiatal arc 35–40 év körül, kék szem-

pár és szőke szakáll. Különös példány. Honnan jön ide egy ilyen szőke alak? Az összes arabok és általában a Kelet népei kivétel nélkül feketeszeműek, feketehajúak. Azok, akikkel utközben találkoztam, kivétel nélkül olyanok.

„Nem tudunk beleegyezni“

Előbb informáltatja magát arról, hogy melyik religióhoz tartozom, azután lassan beszélni kezd:

— Ki kell jelentenem, — mondja, — hogy mi nem vagyunk ellenségei a zsidó népnek. Ellenkezőleg. Hosszú éveken keresztül békességben éltünk. De cionistákkal, extrémistákkal nem birunk megegyezni.

Ha az embernek van saját háza, felesége, gyermeke és négy szobája, de nem egy szobát kérnek tőle, hogy lakják, hanem egyenesen kirugják, — akkor nem maradhatsz az ember nyugodtan. Azt is kell tudnia, hogy az utóbbi időben sok külföldivel beszéltem, újságírókkal és egyszerűen vendégekkel. Szavaimat azután meghamisítva adták közre a lapokban. Kérem ezért, írja le kérdéseit, és én írásban fogom megadni a választ. Legjobb volna angolul.

— De tudtommal a francia az arab intelligencia nyelve. Minek akkor angolul írni? — vetem fel a kérdést.

— Az új generáció — adja vissza — angolul tanul. Ezt a nyelvet bírja tökéletesen.

Ez azt jelenti tehát, hogy a mufti az arab végrehajtó-bizottság rabja. Ez a bizottság kontrollálja szavait és óvatos politikát folytat. A gyep-lők nem az öregek kezeiben futnak össze, hanem a fiatalokéban, akik angolul beszélnek. Beszélünk még az eseményekről, az ország helyzetéről és arról, hogy milyen kínos benyomást keltek külföldön. És én azt veszem észre, hogy a mufti fél tovább menni. A mufti rokona, az egykori török képviselő, az egyetlen tanu, de egyben tán ő is, segít neki. Azt mondja, hogy a leg-helyesebb precíz kérdéseket adni és pontos választ kapni. Rátereljük a szót az építkezésekre, a mecsetre, a legutóbbi egyiptomi ásatásokra.

— Ezen a helyen, ahol a mecset áll, Omár idejében romokon kívül nem volt semmi egyéb. Am a keresztények közül senki sem épített kolostort, Omár egy kisebbszerű mecset alapját vetette meg és 50 esztendővel később Mohamed hozta tető alá azt a mecsetet, amely ma itt áll előttünk. A többi épület részben középkori, másrészt modern. A modern épületekben lakások és iskolák vannak.

Egy háromnegyedórás diskurzus után elbucszok Hádzsi Amin ál Huszájn-muftitól, az utóbbi események szóvivőjétől és bűnösétől.

HIREK

A Zsidó Szemle szerkesztősége:
VI., Király-utca 36. Tel.: 284-89.

Felelős szerkesztő:
Dr. Schönfeld József.

Megjelenik minden pénteken.

Előfizetési díj:

Egész évre . . . . . 16.— pengő

Félévre . . . . . 8.— pengő

Egyes szám ára 40 fillér.

— Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat pályatételei. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat a következő pályatételt tüzi ki: I. *Szentírásunk könyvei*. Kivántatik oly mű, amely közérthető módon főképp a magyar zsidóságot tájékoztatja Szentírásunk tartalmáról. A mű terjedelme legfeljebb 12-15 nyomtatott iv lehet, az I. M. I. T. Évkönyve formátumában. Határidő 1930 április 15. Eddig a határidőig benyújtandó az egész mű részletes terve, valamint legalább egy fejezet végleges kidolgozásban. — A pályadíj 600 pengő. II. *Az emancipáció általános története*. Kivántatik oly mű, amely ismerteti az emancipációs küzdelmeket az összes országokban elejétől végig, beleolvonva az emancipációt előkészítő államelméleteket, azaz az emancipáció előtörténetét is. A mű terjedelme legfeljebb 25-30 nyomtatott iv lehet, az I. M. I. T. Évkönyve formátumában. Határidő 1931 április 15. Eddig a határidőig benyújtandó az egész mű részletes terve és néhány fejezet végleges kidolgozásban, amelyről az egész mű értéke megítélhető. A jelíggel levéllel ellátott, gépirásos pályaművek benyújtandók dr. Blau Lajos igazgató ur címére, Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 26.

— A jövő hét előadásai. A budapesti I. kerület cionista csoport kedden, december 9-én este 6 órakor a Vály-ut 6. sz. alatti iskolateremben rendezendő előadóján dr. Patai József a Mult és Jövő főszerkesztője fog előadást tartani a héber költészetéről. — A budapesti VIII. kerületi csoport szombaton, december 6-án este 8 órakor az Aggteleki-u. 2-b. sz. alatti Izr. Négyeleti teremben tart ülést, melynek előadója dr. Schönfeld József. — Az V. kerületi csoport első estjét december hó 12-én, esütörtök este 8 órakor tartja az Országház kávéház külön termében, dr. Kahan Niszon fog előadást tartani: „Palesztina és az arab kérdés” címen.

— A zsidó hegedős gárda egyik igen tehetséges tagja: Lénárt Klári játszott ritka előkelő publikum előtt november 15-én a londoni Wigmore Hallban. Kiválóan komoly sikert aratott.

— A fuárvaház jubileuma. Vasárnap ünnepelte a Pesti Izr. Hitközség fuárvaháza fennállásának 60 éves jubileumát. A diszközgyűlésen megjelent a fővárosi zsidóság egész előkelősége, a kormány részéről Vass József miniszter, Drehr Imre államtitkár, Gerlóczy Károly miniszteri tanácsos, továbbá a főváros képviselői. Vida Jenő felsőházi tag, az árvaház elnöke mondotta az ünnepi beszédet, amelyen az árvaház 60 éves működését ismertette. Dr. Hevesi Simon vezető főrabbi méltatta Vida Jenő lelkes munkásságát és a rabbiság nevében átadta neki a tiszteletbeli „morénuh” címet. Ezután Vass József népjóléti miniszter tartott esodálatosan magasröptű beszédet a gyermek értékéről és fontosságáról. A diszközgyűlés után hálaadó Istentisztelet volt az Intézet templomában, amelyen dr. Schmelczér Izsák főrabbi magasszárnyalású beszédben méltatta az ünnep jelentőségét.

— Dr. Schönfeld József előadása. A budai I. ker.-i csoportban, kedden tartotta meg dr. Schönfeld József nagy érdeklődéssel várt előadását „Az asszimiláció lelki szegénysége” címen. Kimerítő és alapos tanulmányban ismertette a zsidó néplelek és a zsidó egyén lelkületének egymásra gyakorolt kölcsönhatását, amelyből érdekesen vonta el a zsidó néplelektől elszakadt asszimiláns zsidóság lelki sivárságának a képét. A feszült érdeklődéssel hallgatott előadást, amelynek néhány gondolatát lapunk más helyén közöljük, nagy tetszéssel fogadta a hallgatóság. Dr. Gáspár Izidor elnök mondott köszönetet az előadónak, aki „ma hozzá méltó telitalálattal vette célba az asszimiláció kinövéseit.” Majd Strausz Adolf professor méltatta az előadó érdemeit, „akinek mai előadása még a tőle várt és megszokott szellemi magasságokat is túlszárnyalta.” Ezt az előadást — mondotta — nyomtatásban el kellene juttatni minden magyar zsidóhoz, hogy zsidó lelkében újjászülessen, miként mi is új zsidó lelket nyertünk ezen előadás hatása alatt.” Végül dr. Koppány David tett néhány szellemes megjegyzést az előadáshoz. Dr. Ungár Béla ismertetett ezután egy érdekes aktuális esetet, amely a zsidóság mai ferde helyzetére vet élénk világot.

— Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Szegeden. Az I. M. I. T. szegedi kiszállása június hó elején Baracs Károly udvari tanácsos, igazgatósági tag halála miatt elmaradt. Az elhalasztott matiné a társulat december hó 8-án tartja meg. Az I. M. I. T. vezetősége részéről megjelentek Szegeden: Wertheimer Adolf elnök, Kóbor Tamás és dr. Szemere Samu. — A matinéen dr. Szemere Samu, az Országos Izraelita Tanítóképző-intézet igazgatója „Bergson és vallás” címen tart előadást. Ascher Oszkár előadóművész költeményeket szaval.

— A Mult és Jövő kulturestje. Nagy sikerrel folyt le a Mult és Jövő vasárnapi kulturestje, amely alkalomból a Zeneakadémia diszterme az utolsó helyig megtelt előkelő közönséggel. Az összes számok, amelyek izlésesen voltak összeválogatva, zajos sikert arattak. Különös sikere volt a kitűnő fiatal tenoristának, Ney Dávidnak, aki néhány palesztinai dal után a Lohengrin áriával ragadta el a közönséget. Basilides Mária Patai József megzenésített versének „Tüze vizre vigyázzatok”, valamint a „Szól a kakas már” előadásával aratott zajos sikert. Nagy ünneplésben volt része a szerzőnek és Kelen Hugó zeneszerzőnek, a vers megzenésítőjének is. Somló István és Forrai Juliska meleg átérzéssel adtak elő a modern zsidó költőkből. Különös tetszést aratott Kiss Arnold „Neila” című verse, amely után a jelenlévő szerzőt viharos ünneplésben részesítették. Gréte Bach, a nagynevű német előadóművésznő Jezsajas prófétából és Münchhausen verseiből adott elő utolérhetetlen nagy művészettel. Az Omike dalkör Donáth Ede karnagy vezetésével működött közre, tüntető tapsot váltva ki a hallgatóságból. Rella Gabriella, az Operaház művésznője, az Omike dalkör kísérete mellett énekelt egy szép zsidó dalt, majd önálló számmal aratott zajos sikert. Igazi zsidó hangulat jellemezte a kitűnően sikerült estét.

— Elkoboztak egy román lapot, mert az arab vérengzést dicsőítette. Kolozsvárról jelentik: Egy Jassiban megjelenő lap eikket közölt, amely a palesztinai arab vérengzéseket dicsőítette és felszólította a moldovai és a besszarabiai lakoságot, hogy kövesse az arabok példáját. Az antiszemita lapot a zsidó képviselők intervenciójára a belügyminiszter táviratilag elkoboztatta.

**Grand
restaurant**

Neiger
Teréz-körut 4

Eredeti
**Palesztina
borok!**

KELETI SZŐNYEGEK

Tranzitó vámraktár az üzlethelyiségben. Állandó export keleti szőnyegekben Csehországba, Jugoszlávia, Románia, Német- és Svédországba

ANTIK BUTOROK, MŰTÁRGYAK alkalmi vételekből
„ANTIKART R.-T.”-nál (Sternberg Z. J.) VII., DOB-U. 31

Kazinczy-utca sarkán. Telefon: J. 403-68 és 423-59

Heti naptár

1929. december	5690. Kiszlev
Péntek	6 4
Szombat	7 5 Toldos
Vasárnap	8 6 (Maszo devar H.)
Hétfő	9 7
Kedd	10 8
Szerda	11 9
Csütörtök	12 10
Péntek	13 11 Vajécé
Szombat	14 12 (Vejivrach Jakov)

— A Pesti Izraelita Hitközség reálgimnáziuma Barátainak egyesülete december 21-én, szombat este rendezte a Vigadó összes termeiben első nagy bálját, amely a szezon legkimagaslóbb táncmulatságának ígérkezik. A bál előkészítésén az intézet vezetői növendékeinek hatalmas gárdája nagy ambícióval dolgozik. Az estély fővédnökségét Ripka Ferenc főpolgármester, Glücksthal Samu, dr. Kohner Adolf báró, Stern Samu, dr. Stein Emil, Polnay Jenő, Vészi József, Bárány Oszkár fogadták el. Felvilágosítással szívesen szolgál az érdeklődőknek a bál rendező irodája, VII., Abonyi-utca 7—9. Tel.: J. 354—38.

— A Davar újra megjelenik. Amint megírtuk, a Davar napilapot a palesztinai munkásság organumát betöltötték, mert egy rendőrségi titkos okmányt közölt, amely a palesztinai kommunisták neveit tartalmazta. A Davar több heti szünet után most újra megjelent.

— Az emberi jogok német ligája a Halsmann-pör revíziójáról. Berlinből jelentik: Az emberi jogok ligája Halsmann érdekében egy proklamációt tett közzé. A ligának erre a célra kijelölt bizottsága előtt Margulies bécsi neves újságíró tett vallomást. Margulies ugyanis, mint tudósító végighallgatta az egész tárgyalást és elmondotta, hogy véleménye szerint hogyan játszódhatott le apa és fiu között az a bizonyos tragikus jelenet. Az újságíró rámutatott a nyomozás súlyos hibáira, amelynek voltaképpen áldozata a szerencsétlen, elítélt Halsmann. A liga gyűlésén felolvasták Wassermannnak gyönyörű nyilatkozatát ebben az ügyben. A nyilatkozat egy részét Fritz Kortner, hírneves színész deklamálta. Rudolf Olden berlini író beszédében figyelmeztette a bizottságot, hogy nehogy az instrukтив itéletet az esküdtsek csődjének tekintsék.

— A németországi cionista szervezet országos értekezlete. A németországi cionisták 1929 december 29. és 30-án tartják ez évi országos értekezletüket Jenában.

— A budapesti Ferenc József országos rabbiképző intézet értesítője az 1928—1929. tanévről. A rabbiképző 52. értesítője érdemes és eredményes munkáról számol be. Az ötéves felső tanfolyamon 37, az ugyancsak ötéves alsó gimnáziumi tanfolyamon 68 növendék volt. A miniszter kinevezte az egyik teológiai tanszékre dr. Hoffer Ármin veszprémi főrabbit és így most 7 teológiai és 8 gimnáziumi tanára van az intézetnek. Az intézet növendékei szónokoltak vidéken, rendszeresen prédikáltak az intézeti istentiszteleteken, előadásokat tartottak az egyetem filozófiai szemináriumában, résztvettek és díjat nyertek az orsz. középiskolai tanulmányi versenyen és élénk tudományos és irodalmi munkósdést fejtettek ki. Az intézet két tudományos és nehéz pályatételét szép eredménnyel megoldották, tanultak gyors írást és angol nyelvet. A növendékek segélyezése, a jutalmak összege az előlátás módja nem méltó sem a zsidósághoz, sem a zsidóság jövődiákjaihoz, sem a nagymultu intézet érdemes munkásságához. Ezen a szinte lealázó helyzetben óhajt segíteni a rab-bizminárium és tanítóképző közös előterjesztése a VI. izr. községkerület-höz, hogy a Freund-féle, az intézethez kapcsolódó alapítványi házban rendezzen be közös konviklust a két intézet tanuló részére

— Le royaume de justice. „Az igazság birodalma“, ez a címe Josué Jéhouda francianyelvű zsidó regényének s alcíme a tartalmát is elárulja: Egy zsidó lovag története. Bencion Lourie 13 éves zsidógyerek, midőn az oroszországi ghetton végigtipor a pogrom. És a kis iskolásfiú elhatározza, hogy nem marad többé ott, hanem elmegy megkeresni az igazság birodalmát. Hét évig tanul Wienben, majd beiratkozik a genfi egyetemre. Számos élményét a háboru kitörése szakítja meg és ekkor a többi zsidó diákkal együtt visszatér Oroszországba, „meghalni azokért, kik üldözik, elnyomják, ölik az ő népét“. A regényben megelevenedik a keleti zsidók alakja, a pogrom, a hullaház. Majd bemutatja a nyugati zsidók életét. Ott van a nyugatra költözött zsidó család, ahol még a szülők hiven őrzik a tradíciókat, míg leányuk már mélységesen megveti a zsidókat. Látjuk az egyetemet, ahová azért özönlik a ghettonból kiszabadult ifjúság, hogy megszerze az új élethez szükséges „modern talizánt“, a doktorátust. Az asszimilált zsidó lány hallani sem akar a zsidóságról, míg nemzsidó

szerelme veti a szemére. Egyetemi diákpártok, az asszimilánsok, a szocialisták és a cionisták. Érdekesen festi a cionista diákok egyesületi életét. Egy egész fejezetet szentel a cionista szónok beszédének, ki a praktikus cionizmust fejtegeti. Néhány kedves szerelmi történet és szellemes bölcselkedés is van a könyvben a zsidó etikáról, a nő szerepéről a férfi életében, stb. A könyvhöz André Spire, a költő irt bevezetést. Méltatja a hős tipikusan zsidó alakját, célkitűzését. „Nyelveket nem tudni, kellemetlen“ mondja. „Tul sok nyelvet tudni: tragédia. Ez a szétszórt, bolygó népek tragédiája. Ez Jisrael tragédiája“.

— Érdekes részlet egy diák leveleiből. Érdekes levelet küldött be hozzánk legutóbb egy olvasónk. A levelet Schwarcz Gyuri (IV. gym. o. t.) írta Klein Pali barátjához. A levél jellemző részlete így hangzik: „Közölhetem veled, hogy apukám megrendelte részemre a Reményt-t, a magyar zsidó tanulóifjúság szép folyóiratát. Mondhatom neked, nagyon örültem a Reménynek. Szép zsidó- és diáktárgy olvasmányok váltakoznak benne, sakk, rejtélyrovatokkal. Mindössze 4 pengőt fizetett apukám egy félévre. Ajánlom neked, rendeld meg te is a Reményt...“ Ez érdekes levelehez részünkről csak azt fűzzük hozzá, hogy a Remény címe: Budapest, IV. Magyar-u. 3. és mi is melegen ajánljuk minden zsidó fiúnak és leánynak a Remény megrendelését.

Dr. FRISCH ÁRMIN

Szemelvények a biblia utáni zsidó irodalomból

Dr. Patai versfordításaival, olcsó árban kapható

Kohn Emil könyvkereskedésben

V., Vilmos császár-ut 26. sz.

MEGNYILT
HOFFMANN

BUDAPEST
EGYETLEN
ELEGÁNS

ארטה כשר

ÉTTERME

BUDAPEST, VI., RÉVAY-U. 4.
alatt (Ingatlanbank palota)

Elsőrendű közismert
konyha

KÖBÁNYAI GÉP- ÉS VASSZERKEZETI MŰHELY

Bisseliches mérnök

BUDAPEST, X., LIGET-U. 46

TELEFON: József 358—25

VASSZERKEZETEK, LAKATOSMUNKÁK

A kiadásért felel: Dr. Schönfeld József.
Kiadja: Magyarországi Cionista Szervezet m. sz.

Altalános Nyomda, Könyv- és Lapkiadó R.-T.
Budapest, VI., Nagymező uca 3.
A nyomdárért felel: Dr. Uj István.